

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1893. Första Kammaren. N:o 24.

Onsdagen den 12 april, f. m.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollet för den 5 i denna månad.

Anmälades och bordlades statsutskottets utlåtande n:o 6, angående regleringen af utgifterna under riksstatens femte hufvudtitel, omfattande anslagen till sjöförsvaret.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran konstitutionsutskottets under gårdagen bordlagda utlåtanden n:is 22 och 23 samt bevillningsutskottets nämnda dag bordlagda betänkande n:o 13.

Föredrogos och lades till handlingarna bevillningsutskottets nästlidne dag bordlagda memorial n:o 14, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande punkten 8:o b) af utskottets betänkande n:o 7, angående vissa delar af tullbevillningen.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran bevillningsutskottets under gårdagen bordlagda memorial n:is 15 och 16.

Vid föredragning af bankoutskottets sistlidne dag bordlagda memorial n:o 9, med förslag till omröstningsproposition med anledning

af kamrarnes olika beslut i fråga om inrättande af nya afdelningskontor af riksbanken, godkändes den föreslagna omröstningspropositionen.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran lagutskottets under gårdagen bordlagda utlåtanden och memorial n:is 26—34 äfvensom Första Kammarens tillfälliga utskotts samma dag bordlagda utlåtanden n:is 7—9.

*Ifrågasatta
ändringar i
riksakten m. m.*

Föredrogs å nyo konstitutionsutskottets den 22 och 23 sistlidne mars bordlagda utlåtande n:o 14, i anledning af väckta motioner, innefattande förslag till dels ändrad lydelse af §§ 1, 4, 5, 7 och 12 i den mellan Sverige och Norge upprättade riksakt, dels ock dermed sammanhängande ändringar i regeringsformen, riksdagsordningen och tryckfrihetsförordningen.

Friherre Klinckowström: Då det nu föreliggande betänkandet af konstitutionsutskottet med anledning af herr Ljungmans motion svärligen, enligt mitt förmenande, kan behandlas, hvad beträffar de unionella förhållandena mellan de två brödrafolken, utan att man på samma gång omnämner och behandlar de uttalanden, statsutskottet gjort i sitt näst efter detta betänkande följande utlåtande n:o 4, rörande anslagen till tredje hufvudtiteln, beder jag att, der så erfordras, få återopå detta senare utskotts uttalanden i frågan.

Hvad beträffar först konstitutionsutskottets föreliggande betänkande, kan jag icke annat än till alla delar instämma i detsamma. Men jag vet icke, om utskottet har haft sig bekant ett uttalande, som skedde, då 1815 års konstitutionsutskott behandlade frågan om Norges och Sveriges föreningsförhållanden, på grund af en nådig proposition af Kongl. Maj:t till riksständen "om de nya constitutionella förhållanden, som till följe af föreningen mellan Sverige och Norrige uppkommit". Denna proposition var daterad den 12 april 1815. Konstitutionsutskottet, som behandlade de i Kongl. Maj:ts proposition omnämnda paragrafer, hvilka Kongl. Maj:t ansåg vara gemensamma för båda folken, instämde i allmänhet med få modifikationer i Kongl. Maj:ts förslag, men derjemte bifogade utskottet ett diktamen af Axel Gabriel Silfverstolpe, som var en af de verksammaste ledamöterna i 1815 års konstitutionsutskott och som just vidrörde samma saker som den här ifrågavarande Ljungmanska motionen, hvilken, såsom herrarne litet hvar känna till, afser att förändra den svenska grundlagen och deri införa de unionella bestämmelser, som man anser med nödvändighet vara för båda folken gemensamma. Silfverstolpe varnar deremot, och 1815 års konstitutionsutskott har tagit denna varning ad notam och således icke velat införa dessa bestämmelser i Sveriges grundlag. Silfverstolpe yttrar sig i denna fråga med följande ord. "I kraft af

hvad jag nu anser mig hafva utredt, tror jag alltså, att merberörde frågor, och alla framtida af enahanda beskaffenhet, ehuru under en viss inskränkt synpunkt constitutionella, icke böra *i afseende på afgöringstiden* behandlas så, som stadgandena rörande vårt inre constitutionella skick, utan, bestämdt sagdt, nu och alltid afgöras genast. Men jag tror derjemte, och äfven af denna grund, att det nya vid våra Grundlagars upprättande oförutsedda, eller åtminstone icke då trodda, förhållande, som uppkommit mellan Sverige och Norrige, bör i en *särskildt Lag* uppfattas och fastställas, på det, i den oförmodade och beklagliga, men visserligen tänkbara händelsen af föreningsbandets upplösning, Sveriges enskildta Constitution, lika som Norriges, ej måtte då å nyo behöfva förändring, för att vidmagthålla hvardera Staten vid det skick, densamma, såsom särskildt, var ämnad att äga.“

Jag tror, att detta hade varit ett mycket bättre skäl, än det ringa som konstitutionsutskottet här anført, för att afslå denna och alla följande motioner med dylik tendens att rubba vår grundlags enbart svenska betydelse.

Hvad deremot beträffar det uttalande, som statsutskottet på pag. 3 i sitt betänkande rörande regleringen af utgifterna under riksstatens tredje hufvudtitel framställt, beträffande den s. k. konsulatfrågan i Norge, vill jag här, innan jag fortsätter mitt yttrande och på det jag icke måtte blifva i någon mån missförstådd, uttala, att jag i allo delar statsutskottets mening rörande konsulatfrågan. Dess egenskap är icke att vara en enbart norsk fråga, utan en fråga, som rör de båda förenade rikena gemensamt; och för öfrigt måste ett bifall till de norska krafven medföra konsekvenser såväl för hela utrikesrepresentationen som i afseende å beskaffenheten af den chef, som skulle leda dessa utrikesangelägenheter, derutinnan att nemligen, enligt den yttersta vensterns i det nuvarande norska Stortinget förmenande, det skulle blifva en särskild utrikesminister för Norge och en särskild för Sverige eller också en gemensam utrikesminister, som kunde vara svensk eller norrman, hvilken senare anordning jag skulle på det högsta beklaga, om Sverige ginge in på. Jag tror äfven, i likhet med statsutskottet uti sista momentet af dess uttalande på sid. 3, att det vore önskvärdt, och jag tror äfven riktigt, om Riksdagen, jemte det att den så enhälligt som möjligt ville godkänna detta statsutskottets uttalande rörande den s. k. konsulatfrågan, äfven ville framställa till Hans Maj:t Unionskonungen den underdåniga begäran, att Riksdagen måtte beredas tillfälle att yttra sig i ämnet, innan något beslut fattas, som inverkar på de nuvarande gemensambetsförhållandena. Jag finner likväl, att statsutskottet vid detta uttalande hade kunnat ännu mera skaffa sig skäl för sin åsigt, då man vet att, enligt 7 § 5 mom. i den s. k. riksakten, “saker, som angå båda rikena och ej genom sin natur tillhöra något särskildt departements handläggning, föredragas af statsministern för utrikes ärendena“ etc. Detta uttryck i riksakten visar, synes det mig, tydligt och klart, att alla de ärenden som angå båda rikena gemensamt äro, enligt riksakten, underkastade båda rikenas statsmagters gemensamma beslut.

Sedan jag nu uttalat mig rörande föreliggande fråga såväl i

*Ifrågasatta
ändringar i
riksakten m. m.*
(Forts.)

konstitutionsutskottets betänkande som äfven i det derpå följande statsutskottets utlåtande n:o 4, har jag likvisst velat begagna tillfället för att här äfven uttala mig i den norska unionsfrågan *i dess helhet*, då jag icke ämnar sedermera besvara kammaren med något yttrande i denna fråga.

Hvad således beträffar den norska frågan i dess helhet, önskar jag få med några ord behandla dess uppkomst, dess ursprung, dess nuvarande lagliga unionella betydelse, synnerligast med afseende å dessa utrikesangelägenheter och, hvad vida viktigare är, med afseende å den s. k. jemlikheten (likställigheten) som norrmännen så mycket tala om i Stortinget och i pressen; och sedermera vill jag beröra, huru unionen mellan de två rikena troligtvis kommer att gestalta sig i framtiden.

Angående unionens första uppkomst, mine herrar, måste man stödja sig på de offentliga traktater, som beredde denna fråga, när dåvarande kronprinsen Karl Johan skulle biträda de koalierade magterna för att krossa kejsar Napoleon I:s verldsstormande tyranni, och dåvarande svenske kronprinsen ansågs vara, genom sin erfarenhet, sin skicklighet och sina militära talanger, af så stor vikt för de koalierade magterna, att man beredde honom tillfälle till den ersättning han helst önskade åt Sveriges rike, och det var att erhålla Norge, som då tillhörde Danmark, hvilket skulle afstå detta land till Sverige mot diverse godtgörelser, hvarom jag nu här önskar få uttala mig.

Det äldsta beslut rörande denna öfverlåtelse af Norge till Sverige återfinna vi i försvarsförbundet mellan Hans Maj:t Konungen af Sverige och Hans Maj:t Kejsaren af Ryssland, dateradt redan den 24 mars efter gamla och 5 april efter nya stilen 1812. I detta säges att "Hans Maj:t Kejsaren af Ryssland lofvar och förbinder sig att, antingen förmedelst en underhandling eller genom användandet af sin krigsstyrka, tillvägbringa föreningen af Norge med Sverige, samt att försäkra detsamma en fredlig besittning deraf; och att ej nedlägga vapnen förr, än denna förening blifvit fullbordad. "Jag vill här göra den anmärkning, att fördraget, som var affattadt på franska, förmodligen i afsigt att något insockra de bittra pillren för Norge, blifvit origtigt återgifvet på svenska språket. På svenska står det nemligen "tillvägbringa föreningen af Norge med Sverige", medan den franska texten har orden "*procurer la Norvége à la Suède*" d. v. s. i ordagrann öfversättning "*förskaffa Norge åt Sverige*"; i stället har man redan då talat om förening af Norge och Sverige, och öfversättningen är således, som jag nämnde, oegentlig.

Derefter kommer försvarsförbundet mellan Hans Maj:t Konungen af Sverige och Hans Maj:t Konungen af det förenade riket Stora Brittanien och Irland, afslutadt i Stockholm den 3 mars 1813 och bekräftadt i London den 23 i samma månad. I detta säges att "Hans Storbrittaniska Majestät lofvar och utfäster sig att samtycka till de öfverenskommelser, som redan blifvit träffade emellan de båda rikena (Ryssland och Sverige) i så måtto, att Hans Storbrittaniska Majestät ej allenast icke ställer något hinder emot konungariket Norges förening och beständiga införlifvande, såsom oafhängig del, med konunga-

riket Sverige, utan äfven i sådant afseende biträder Hans Maj:t Konungens af Sverige afsigter, dels igenom sin goda bemedling, dels genom användandet, om så nödigt pröfvas, af sin flotta, i förening med Svenska och Ryska krigsstyrkan.“

*Ifrågasatta
ändringar i
riksakten m. m.
(Forts.)*

Sedan hafva vi försvarsförbundet mellan Sverige och Preussen den 22 april 1813, i hvars V:te artikel det heter: "Hans Maj:t Konungen af Preussen deltager uti de förbindelser, som blifvit ingångna emellan Sverige och Ryssland i afseende på besittningstagandet af Norge, och samtycker å sin sida till det vilkor, att detta konungarike för evärdeliga tider förenas, såsom *införlifvad del*, med konungariket Sverige.“

Slutligen finnes föreningsförbundet mellan Sverige och Österrike, afslutadt i Langres den 2 februari 1814, der i artikeln II säges: "I följd häraf hafva Deras Majestäter velat, på det allra kraftigaste och högtidligaste som någonsin ske kan, försäkra hvarandra besittningen af alla deras länder, riken och provinser; förklarande Hans Maj:t Kejsaren af Österrike etc. uttryckeligen, att denna försäkran äfven sträcker sig till *egandet* af Norge, hvilket land hans Kongl. Svenska Majestät förvärfvat sig, genom Dess fredsfördrag med Konungen af Danmark.“

Beträffande sjelfva afståendet af Norge, som allt sedan 1539 varit ansedt mera som en provins under danska riket än såsom ett sjelfständigt rike, styrdt i fråga om dess inre angelägenheter af riket sjelf, innehåller IV:de artikeln i fredsfördraget mellan konungen af Sverige och Sveriges rike å ena samt konungen af Danmark och Danska riket å andra sidan, afslutadt i Kiel den 14 januari 1814, följande: "Hans Maj:t Konungen af Dannemark afträder oåterkalleligen och för evärdeliga tider så väl för Sig som Sine Efterträdare till Danska Thronen och Riket, till förmon för Hans Maj:t Konungen af Sverige och Dess Efterträdare till Svenska Thronen och Riket, alla dess rättigheter och anspråk på Konungariket Norrige, nemligen följande Biskopsdömen och Stift: Christiansand, Bergenhuus, Aggerhuus och Trondhiem, tillika med Nordlanden och Finnmarken, ända till gränserne af Ryska Riket.“

"Dessa Biskopsdömen, Stift och Provinser, iunefattande hela Konungariket Norrige med alla dess Inbyggare, Städer, Hamnar, Fästningar, Byar och Öar utmed hela detta Rikes kuster, tillika med deras tillhörigheter (Grönland, Ferröarne och Island härunder likväl icke inbegripue); äfvensom de med alla förmoner, rättigheter och afkastningar skola hädanefter *under full ägo och öfverherrskap* tillhöra Hans Maj:t Konungen af Sverige, och utgöra ett konungarike förenadt med Sverige.“

I artikeln V i Kieler-fördraget säges, att "Hans Maj:t Konungen af Sverige utfäster Sig på det mest uttryckliga och förbindande sätt, att bibehålla Invånarne i Konungariket Norrige och dess områden vid åtnjutande af deras lagar, friheter, rättigheter och privilegier, sådana de för närvarande äro gällande.“ (Sådana de *för närvarande* d. v. s. *vid afträdelser* voro gällande).

I artikeln XIII säges vidare, att denna afträdelse af svensk

*Ifrågasatta
ändringar i
riksakten m. m.*
(Forts.)

tillhörighet — nemligen afträdelser af Pommern och Rügen till Danmark — är ett "skadestånd" till Danmark för dess afträdande till Sverige af konungariket Norge.

Sverige hade med ganska stora uppoffringar förvärfvat sig, på sätt nu upplästa utdrag af fredsfördragen visa, den fulla besittningen af Norge såsom en integrerande del af Sverige och med samma skyldigheter och rättigheter, som dem Danmark egt öfver norska riket.

Då Sverige önskade afträdelser af Norge och denna sak blifvit genomdrifven af dåvarande kronprinsen af Sverige med stöd af det intresse för saken, som han kunde vänta från de främmande magterna, men denna afträdelse fördröjdes till följd af revolutionära rörelser i Norge, skref kronprinsen Karl Johan ett bref till ryske kejsaren — ett bref af den 13 mars 1815, som återfinnes i professor Alins högst förtjenstfulla och sakrika arbete rörande den s. k. norsk-svenska unionens första uppkomst — och detta bref innehöll bland annat en uppgift på alla de uppoffringar, som Sverige då hade gjort för att vinna Norge såsom en integrerande del af svenska riket. Dessa uppoffringar uppräknade kronprinsen på följande sätt, som jag i utdrag tillåter mig här återgifva: Genom prins Christians frigörelseförsök af Norge fick Sverige utgifva mer än 40 millioner francs, som erfordrades för svenska arméns utrustning och underhåll i kriget mot Norge, oberäknadt den gäld af 2 millioner riksbanksdaler, hvarmed Norges skuld ökats genom detta försök.

Sverige, i utbyte mot besittningen af Norge, hade:

1:o återlemnadt till Danmark de af svenska trupperna ockuperade provinserna Schleswig och Holstein äfvensom fästningarne Glückstadt och Fredriksort med tillhörande krigsmateriel; hvilka ockupationer kostat Sverige mer än 20 millioner francs;

2:o afstått till Danmark den frihet från afgifter för passerandet af Öresund med sina handelsfartyg, som Danmark hade tillerkänt Sverige allt sedan år 1811;

3:o afträdt till Danmark de svenska provinserna Pommern och Rügen; och slutligen

4:o betalat i utbyte af ratifikationerna 400,000 riksbanksdaler.

Då man läser detta på offentliga handlingar grundade sammandrag, som nu af mig framstälts, finner man, att Norge öfvergick i Sveriges hand såsom en integrerande del af sistnämnda land och med samma sjelfständighet, som då det var förenadt med Danmark, d. v. s. såsom en *provins* under det danska riket. Då svenska armén inträngde i Norge och stod der under förhållanden, som icke någon kunde be-
tviffa skulle leda till Norges underkufvande, hejdade kronprinsen Carl Johan sitt segerrika tåg i detta land och ingick, såsom herrarne alla hafva sig bekant, konventionen i Moss af den 14 augusti 1814, hvarigenom Sverige, med ett ädelmod, som är enastående i de nya staternas politiska historia, återlemnade Norge åt sig sjelft såsom ett fritt, sjelfständigt och oberoende land, som egde att, oberoende af broderlandet, sköta och vårda sina *inre* angelägenheter; men med vilkor att detta land skulle vara förenadt med Sverige under en konung och att Sverige, genom sin utrikesminister, skulle bereda och för unions-

konungen föredraga alla unionens angelägenheter, som rörde ländernas förhållanden till utländska magter. Konventionen i Moss, som återfinnes i herr Alins arbete pag. 127, är daterad den 14 augusti 1814. Jag nämner detta särskildt för att betona, att Sverige, för denna högst betydliga gåfva af Norge åt sig sjelft, icke begärde annat än ett sant broderligt förhållande mellan de båda länderna och att dessa länders utländska angelägenheter skulle ledas af Sveriges utrikesminister. Vid fredslutet i Norge, som gillades såväl af dåvarande svenska konungen, som af dåvarande svenska riksdagen, blef en särskild *grundlag* utarbetad för Norge, som alldeles icke var en enbart norsk statshandling, utan som remitterades till och godkändes af de svenska statsmagterna. I denna grundlag, som är daterad den 14 september 1814, funnos åtskilliga paragrafer, som behandlade unionella angelägenheter, hvilka röra båda rikena. Dessa angelägenheter blefvo sedermera upptagna i en kongl. proposition till svenska riksdagen, daterad den 12 april 1815, som behandlades af denna riksdags konstitutionsutskott och, med få modifikationer, godkändes, samt utgjorde den s. k. *riksakten*, hvilken behandlar de allmännaste ärenden, som röra båda rikena gemensamt.

För alla dem, som följt med de åtgöranden, hvilka stämpla den norska stortingsmajoriteten på ett enastående sätt i den blifvande historien, som skall behandla dessa frågor, är det klart, att man velat gå ännu längre i anspråk på norska sidan. Jag vill här icke fästa mig vid de mångahanda uttalanden på folkmöten och i den norska periodiska pressen, som i rikt mått förekommit rörande dessa vidtgående anspråk; jag vill endast nämna, att den nuvarande norska regeringens främste man, statsminister Steen, likasom Konungens åtskillige andra rådgifvare, i Stortinget uttalat sådana meningar rörande de framtida förhållandena emellan de båda länderna — och stortinget har, som herrarne hafva sig väl bekant, med en alltför stor majoritet äfven uttalat sig rörande dessa frågor på ett liknande sätt — som låta förmoda, att den nuvarande majoriteten i Stortinget vill drifva frågan om de s. k. gemensamma konsulerna derhän, att denna fråga skulle afgöras inom enbart norsk regering och icke hänskjutas till Sverige. Detta anspråk grundar den längst gående venstern i det nuvarande Stortinget derpå, att den förmenar, att Norge skall i alla afseenden åtnjuta *full* likställighet med brödralandet, äfven i yttre angelägenheter.

Forskar man efter hvarpå dessa anspråk grunda sig, så finnes det visserligen i Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen den 12 april 1815 en passus, som lyder sålunda: "Om innevånarnes antal i det ena riket företedde en betydlig öfvervigt, uppvägdess den af det andra landets gynsamma naturliga läge till försvar, och då afsigten ej borde eller kunde vara, att någotdera folket inkräktade, öfver det andras beslut, en egenmäktig pröfning, ansåg Kongl. Maj:t sig, af flera skäl, berättigad att erkänna grundsatsen af fullkomlig jemnlighet mellan begge, i alla de frågor, som röra deras gemensamma styrelse." Men längre fram i samma Kongl. Maj:ts nådiga proposition till rikets ständer säger Kongl. Maj:t: "Kongl. Maj:t anser §§ 1, 6, 7, 8, 26, 38,

*Ifrågasatta
ändringar i
riksakten m. m.
(Forts.)*

*Ifrågasatta
ändringar i
riksakten m. m.*
(Forts.)

39, 40, 41, 42, 43, 44, 47 och 48 af Norges rikets grundlag *egentligen* omfatta de ämnen, som för båda rikena äro gemensamma.“ Det är således en förklaring, huru unionskonungen och sedermera Riksdagen förstod den s. k. *jemlikheten* mellan de båda länderna.

Går man igenom dessa paragrafer, så behandlar den första §:en Norges beskaffenhet af ett fritt, sjelfständigt, odeladt och oafhångigt rike, förenadt med Sverige under en konung. § 6 rör tronföljden, § 7 handlar om att vid konungaval en komité utses af lika antal ledamöter från hvardera riket; § 8 handlar om Konungens myndighetsålder; § 26 handlar om Konungens rätt att sammandraga trupper, begynna krig och sluta fred, ingå och upphäva förbund samt affärda och emottaga sändebud; § 38 handlar om norska statsministern och de två norska statsråd, som under vissa här angifna förhållanden hafva säte och stämma i svenska statsrådet; § 39 behandlar svenska Riksdagens och norska Stortingets sammankallande, om Konungen dör medan tronföljare är omyndig; § 40 handlar om tillförordnad regering; § 41 handlar om att så ofta det, till följd af den svenska regeringsformen tillkommer det svenska statsrådet att, i egenskap af statsråd, föra regeringen, skall ett lika antal norska statsråd deltaga i de ärenden, som röra båda rikena; §§ 42 och 43 handla om val af förmyndare för omyndig konung; § 44 handlar om den ed, som under Konungens omyndighet skall afläggas af svenska och norska statsråden; § 47 handlar om omyndig konungs uppfostran och § 48 handlar om val af ny konungaätt.

Men, mine herrar, Norges Stortings majoritet och regering påstå, att dessa nu af mig upplästa paragrafer, der full likställighet mellan de båda länderna genom riksakten blifvit bestämd, såsom herrarne hafva sig väl bekant, skulle innebära *alla* de bestämmelser, som röra de båda rikena gemensamt, och att i fråga om allt, som icke finnes i riksakten, skulle Norge ega rätt att enbart bestämma, efter sin egen bästa vilja. Det är likvisst en falsk åsigt. Man behöfver blott jemföra dessa paragrafer, som finnas i riksakten, med Norges grundlag, så skall man finna, att åtskilliga paragrafer i Norges grundlag icke upptagits i denna riksakt, men likväl äro af unionel beskaffenhet och således fordra båda rikenas bifall för att förändras. — Jag skall här nämna dem: det är först § 4 i Norges grundlag, som bestämmer, att Konungen alltid skall bekänna den rena evangelisk-lutherska läran; § 11 bestämmer, att Konungen någon tid hvarje år skall uppehålla sig i Norge; § 25 stadgar, att Konungen har högsta befäl öfver rikets land- och sjömagt samt dispositionsrätt öfver denna krigsmagt m. m.

Man behöfver icke vara särdeles bevandrad i statsvetenskap för att mycket klart inse, att dessa nu nämnda paragrafer i Norges grundlag, som icke återfinnas i Riksakten, likvisst röra ärenden, som äro gemensamma för båda rikena. Således är den norska regeringens uttalande i denna fråga origtigt. Äfvenledes voro, under den diskussion, som förevar i Stortinget, de medlemmar, som förfäktade denna åsigt likasom den om den fullkomliga likställigheten, på orätta vägar. Oberäknadt de stora uppoffringar och den stora välvilja, som Sverige och

Sveriges konung visat Norge, genom afstående af alla sina rättigheter på Norge såsom en integrerande del af den svenska monarkien, som Norge genom de fyra stormagternas beslut varit bestämdt att blifva, har likväl Sverige gjort koncessioner för Norges anspråk, hvilka koncessioner jag vill här anföra. Den första rör 1835 års kongl. resolution om de ministeriella ärendena, enligt hvilken vid dylika mål, som rörde Norge, den norska statsministern, i strid mot svenska regeringsformens föreskrifter, erhöll tillträde till den svenska ministeriella konsejen.

*Ifrågasatta
ändringar i
riksakten m. m.
(Forts.)*

Vidare är det den kongl. resolutionen af den 14 februari 1836 och derpå följande skrifvelse till kommerskollegium af den 26 april samma år, hvarigenom bestämdes, att *konsuler*, som dittills utnämns i *svenskt* statsråd, för framtiden skulle utnämnas i sammansatt *svenskt-norskt* statsråd. År 1843 den 7 december förändrade unionskonungen, vid sitt anträde till regeringen, konungatiteln till Norges förmån. — År 1844 den 20 juni blef, genom kongl. skrifvelse till den då förordnade komitéen för afgifvande af betänkande och förslag uti vissa de förenade rikena gemensamt rörande ämnen, förordnad, att 1:o) unionsvapnet och dess bruk blef till Norges fördel förändrad: 2:o) att unionsflaggan, så väl för örlogs- som handelsfartyg, blef till Norges fördel förändrad; och slutligen beslöts 1873 den 5 juni i endast *norskt* statsråd afskaffande af den i § 12 norska grundlagen af år 1814 införda bestämmelsen, att en svensk eller norrman kunde af Konungen utses till ståthållare. Jag beklagar, att det konstitutionsutskott, som följde på dessa beslut, icke gjorde de Konungens rådgifvare derför ansvarige, som hade på det viset försummat Sveriges rätt och bästa att hafva ett ord med i frågor, som röra de båda länderna gemensamt. Slutligen medgaf Konungen, den 30 juni 1891, i uteslutande *norskt* statsråd den af Stortinget för dess del beslutade förändringen af norska grundlagens 12, 13, 14, 21 och 77 §§ beträffande Konungens rätt att nämna en *vice-konung*. Dervid gör jag samma anmärkning rörande konstitutionsutskottets försummelse att upptaga ett dylikt mål, som jag vid den nyss föregående punkten gjort.

Hvad beträffar den konsulatsfråga, som vi nu hafva att behandla, och de två föreliggande betänkandena af konstitutions- och statsutskottet, så är dess afgörande uteslutande inom norska regeringen, utan att fråga den svenska regeringen och de svenska statsmyndigheterna, att betrakta såsom det första steget till att gå vidare på den af den norska stortingsmajoriteten inslagna och afsedda vägen. Det är meningem, som äfven under diskussionen i Stortinget oförbehållsamt framgått, att efter konsulatsfrågans sålunda enbara afgörande af de norska myndigheterna skulle följa de utländska angelägenheterernas skiljande från de svenska och en särskild utrikes minister för Norge; och om icke dessa villkor blifva af den norske Konungen beviljade, skulle man gå ändå längre, som den norska regeringens främste man lätit första, d. v. s. att så ordna de norska förhållandena, att unionen skulle upphävas.

Det är, mine herrar, ganska ledsamt att höra sådant från det håll, hvarifrån det kommit till svenska öron. Jag tror, att hvad som

*Ifrågasatta
ändringar i
riksakten m. m.
(Forts.)*

unionskonungen för närvarande har att göra och som han väl redan beslutat blir att icke bifalla den norska konsultsfrågan, intill dess att genom nya val till stortinget, som komma att ega rum nästkommande år, det norska folket får uttala sig i denna högst betydelsefulla fråga.

Jag har varit i åtskillig beröring med det norska folket. Jag har en icke obetydlig tid legat i främmande land med norska trupper, då den svensk-norska armécorpsen besatte Schleswig, hvilket som bekant skedde 1847—1848, och jag har lärt känna detta folk under tvenne resor i Norge och jag kan icke annat än berömma detsamma för dess ärlighet, dess frimodighet, dess tapperhet och väfnasthet, med ett ord, allt det goda, som man kan säga om ett folk.

Det förvånar mig också därför, att nu, efter några och 40 år, detta folk skulle vara så ofantligt förändradt, att det ville bifalla hvad den nuvarande venstermajoriteten inom Stortinget sysslar med och detta med en envishet, som vore värd en bättre sak.

Det vore därför väl värdt, att Sveriges Konung och svenska myndigheterna inväntade detta svar af det norska folket, om jag så får uttrycka mig, huruvida det kan vara nog oförståndigt att låta leda sig på den orätta väg, som för detsamma blifvit utstakad af den norska stortingsmajoriteten, eller om det vill genom nya val visa, att det tänker annorlunda och framför allt annat önskar fortfara med förbindelsen med broderlandet, hvilket det har att tacka endast för godt, men icke kan tillvita ringaste öfvergrepp eller ovilja.

Men, mine herrar, det *kan* ju hända, ty allting är möjligt, att det norska folket äfven då blir missledt i dessa stora politiska frågor. Det *kan* ju hända, att det norska folket är nog oförståndigt att återvälja de ombud, som nu finnas i Stortinget, eller kanske några ännu argare fiender till Sverige. Hvad återstår då för Sverige att göra?

Jag har nu kommit in på den tredje afdelningen af mitt anförande, nemligen att se till, huru frågan, vid sådant tillfälle, skulle gestalta sig.

Jag skulle mycket beklaga, om ett nyvaldt storting skulle behålla samma åsichter, som det nuvarande genom sin majoritet uttalat, äfvensom om den norska regeringen fortfarande skulle tillåta sig sådana ovänliga utlåtanden om broderlandet, som äro både olämpliga och oförtjenta; om detta sker, mine herrar, då är min åsigt, som kanske skiljer sig från mången annans, men som jag genom noggrant bepröfvande och öfverläggning kommit till, *att det är bäst att låta båda länderna skiljas och hvarje land få sin egen vilja, och att låta det norska folket pröfva på hvad det vill säga och hvad det kostar att vara sjelfständigt, hvilket detta folk hittills icke pröfvat*, i olikhet med de flesta andra mindre nationer, som lyckats frigöra sig från större nationer. När vi tänka på att Sverige allt sedan Kalmar union i större eller mindre mån varit under mer än hundra år beherskad och till en viss grad tyranniseradt af Danmark, så finna vi, att detta förutnämnda land, under denna långa tid utkämpat blodiga strider för att lyckas frigöra sig från ett dylikt förtryck.

Hvad har Norge att jemföra härmed? Vi hafva återskänkt detta

land sjelfständighet, frihet och rättighet att fritt besörja sina inre angelägenheter. Och under de snart åttio år, föreningen fortvarat, har Norge, på ett särdeles förvånande sätt, rest sig upp och blifvit ett land, som i många hänseenden kan både respekteras och beundras, sedan det blifvit frigjort från Danmarks mångåriga förtryck. Det är visserligen svårt att uttala, att en sådan åtgärd måste vidtagas, men det är alldeles nödvändigt att åtminstone förutsätta, att det *kan* ske, och redan den passus, som jag tagit mig friheten uppläsa ur 1814 års konstitutionsutskotts betänkande och som af en dess ledamot dikterades till utskottets protokoll, visar, att man redan då tänkte på möjligheten af att föreningsbandet skulle upplösas. Jag tviflar ingalunda, mine herrar, derpå att, om en sådan olycka skulle ske, Norge inom några få år skulle inse sitt oförstånd och komma och *begära* att få återförenas med Sverige. Detta är så innerligt min öfvertygelse, att ingen kan tvinga mig att derifrån afvika, ty detta land, frigjort från hvarje förbindelse med Sverige, kommer att utstå *mycket svårare pröfningar*, än Norges folk och dess ledande män nu kunna ana. Det är på många sätt, som dessa pröfningar kunna komma öfver detta land, och äfven om Sverige håller sig stilla efter skilsmessan från broderlandet, så kunna dock sådana ledsamheter uppkomma för Norge, att norrmännen komma att mycket önska återförenas med Sverige. Sverige behöfver visserligen icke Norge för att fortleva. Vi hafva fortleft under århundraden utan att vara förenade med Norge, och vår vackraste historia i tideböckerna finnes tecknad under den tid, då Norge, såsom utgörande en del af Danmark, till och med uppträdde fiendtligt mot vårt land. Jag tror, att Norge således skall snart inse behöfvet att återförenas med Sverige. I sådant fall tror jag, att en ny förenig med Norge borde ske på andra och mer solida grunder än de, hvilka nu gälla, ty den förenig, som nu finnes mellan Sverige och Norge, är, mine herrar, en förenig att gråta åt.

Jag har för att sluta detta anförande, hvilket, efter hvad jag hoppas, kommer att i landsorten vinna större uppmärksamhet än det gjort i denna kammare, här uppställt de grunder för ett nytt föreningsband mellan de båda länderna, som jag anser skola sedermera för lång tid betrygga det förenade nordens framtid.

Om, efter den nuvarande unionens mellan Sverige och Norge upplösning, en *ny* förenig mellan dessa riken skulle uppgöras, torde detta endast böra ske på dessa grunder, nemligen:

1:o Att den konstitutionella *konungamagten* fick sig tillerkänd ungefärligen samma myndighet, som den för närvarande eger i Sverige, i afseende på lagstiftning, på Stortinget, på krigsmagten m. m. dylikt.

2:o Att de *unionella förhållandena* de båda rikena emellan afvägdes i proportion af rikenas *folkmängd* och icke, såsom nu sker, med full likställighet: vid *ny* konungaätts utseende; vid regering under Konungs minderårighet; vid Interims-regerings tillsättande; vid samme Konungs uppfostran och val af hans förmyndare m. m.

3:o Att det gemensamma *försvaret* så ordnades, att Konungen egde att i Norge förfoga öfver *alla* detta lands stridskrafter till lands och sjös så, som Han nu lagligen är berättigad till i Sverige.

*Ifrågasatta
ändringar i
riksakten m. m.
(Forts.)*

4:o) Att de *utrikes ärendena* handhafvas för båda rikena gemensamt af en *svensk* utrikesminister, och att, i den hithörande ministeriella konseljen, den norske statsministern, som tienstgör hos Konungen, äfven är närvarande och eger yttra sig. Ministerstaten i utlandet, äfvensom konsulsstaten, äro för båda rikena *gemensamma*, och kan Unionskonungen till hithörande platser utse vare sig svenskar eller norrmän.

5:o) Att alla de *bestämmelser*, som beröra båda rikena gemensamt och sålunda äro af *unionell beskaffenhet* och förekomma i Norges grundlag, kunna icke ensidigt förändras eller upphävas af det *ena* landet utan det andra landets medgifvande genom dess lagliga myndigheter.

6:o) Att alla de lagbestämmelser, som angå de båda rikenas unionella förhållanden, upptagas i en för båda rikena lika gällande *riksakt*, hvilken endast kan förändras i samma ordning, som för grundlag bestämd är, det vill säga genom båda ländernas representativa församlingars medgifvande och Unionskonungens bifall.

Jag får slutligen be kammaren om ursäkt, om jag tagit dess uppmärksamhet allt för länge i anspråk. Frågan är vigtig, och jag tänker icke vidare yttra mig i densamma. Landet väntar af dess representanter, att desse skola med grundlighet och samvetsgrannhet behandla densamma och gifva unionskonungen det stöd, som jag innerligt önskar honom i den kamp, han nu måste föra mot den norska vensterns majoritet i stortinget. Jag repeterar slutligen, att jag till fullo gillar och godkänner statsutskottets uttalande i det betänkande, som förekommer näst efter konstitutionsutskottets nu förevarande utlåtande.

Herr Treffenberg: Ehuru oberäkneligheten af den politiska utvecklingen i Norge just till följd af oberäkneligheten af de båda hufvudfaktorer, som ega omedelbart inflytande på densamma, nemligen det allt mer och mer påträngande Stortinget och den allt mer och mer undanträngda konungamagten — gör det till en särdeles vanskligh sak att här säga något om hvad Sverige i denna sak har att åtgöra väl icke för stunden, ty derom är jag fullt ense med konstitutionsutskottet, men för vissa eventualiteter, hvilka kunna måhända snart nog inträffa under ett senare utvecklingsstadium af denna fråga, så har jag likväl ansett mig böra begagna detta tillfälle för att till den kraft och verkan det kan hafva uttala min uppfattning af frågan; och jag har, i motsats till min vana, begärt ordet så tidigt, som nu skett af det skäl, att jag väntar, att min uppfattning måhända i mångt och mycket kommer att emotsagd varda och jag ingenting högre önskar, än att genom äfven den skoningslösaste kritik af mitt anförande, hvartill jag härmed inbjuder herrarne samtliga, saken måtte vinna den allsidigaste pröfning som möjligt och deraf såsom behållning framgå, att man erhåller en af förhållandena högt påkallad visshet om hvad denna kammar i "den norska frågan" verkligen tänker.

Jag skall bedja att, innan jag går vidare, redan nu få precisera min principiella uppfattning af unionsfrågan. Jag gör det därför, att,

liksom det redan skett, det säkerligen under den förmodligen långvariga debatt, som förestår, kommer att begagnas en hel mängd termer om "unionsvänner" och "unionsvänlighet" m. m. och det då är af vigt att veta, hvad hvar och en talare härmed menar. För min del är jag beredd att nu genast bekänna kort, då jag förklarar, att jag är unionsvän, nota bene, vän till unionen, sådan den från början *menades*, men icke sådan den sedermera *utbildat sig*, vän till unionen i anda och sanning, men icke till den karrikatyrbild deraf, som vi nu skåda, vän icke af unionen sådan den är, men af unionen sådan den, om förnuftet får råda, bör en gång blifva. Jag beder eder, mine herrar, lägga märke till denna bekännelse, emedan det för eder måhända skall underlätta möjligheten att förstå den ledande tankegången i mitt kommande anförande.

Det kan icke hjälpas, att jag vid utgångspunkten af detta anförande kommer att säga en trivialitet. Jag antager nemligen, att målet för alla i saken intresserade parter, för de båda folken, för deras regeringar, för deras representationer, för alla partier af hvilken färg som helst inom de båda landen, målet, säger jag, för deras sträfvan icke kan vara mer än ett, att nemligen en gång åstadkomma *fred, enighet och trygghet*. Men om målet sålunda bör kunna antagas vara gemensamt, så börja deremot meningsskiljaktigheterna, så fort det blir fråga om att välja de lämpligaste medlen att uppnå detta mål eller den väg, man bör gå för att vinna detsamma. Så vidt jag förstår, så erbjuda sig öfver hufvud taget icke mera än fyra vägar. Man har då att undersöka, huru fred, enighet och trygghet bäst och varaktigast kunna befrämjas *antingen* genom vidmagthållande af *status quo*, d. v. s. på basen af den gamla fredstermen *uti possidetis, eller* genom revision af unionsfördragen *eller* genom krig *eller* genom unionens upplösning.

Hvad nu det första alternativet beträffar, eller frågan huruvida det är möjligt att i längden upprätthålla *status quo*, så ber jag att få erinra derom, att hela unionens historia hittills och alla de ryckningar, för hvilka unionen redan några få år efter dess tillkomst varit utsatt, särskildt från Norges sida för att åstadkomma ändringar i det af unionen skapade rättstillståndet, innefatta den kraftigaste protest mot möjligheten att annorledes än såsom ett *provisorium* upprätthålla *status quo*. Och hvad hjälper det, mine herrar? Jag är öfvertygad, att, om man skulle underställa tvistefrågan mellan Norge och Sverige en areopag bestående af de mest opartiska och kompetenta domare, statsrättslärde, folkrättslärde och häfdaforskare, denna areopag utan ringaste meningsskiljaktighet skulle gifva sitt utslag till törmån för den svenska rättsuppfattningen. Men hvad hjälper detta, då man i Norge har en motsatt uppfattning, som för hvarje dag vinner allt större utbredning och intensivare styrka, då snart sagdt hvarje man och qvinna i Norge *tror*, att Sverige med orätt besitter den magt, som det faktiskt utöfvar? Kan man då hoppas, att fred skoll vinnas på den vägen? Nej och tusen gånger nej! *Status quo* kan endast såsom ett provisoriskt palliativ förtjena att tagas i betraktande.

*Ifrågasatta
ändringar i
riksakten m. m.
(Forts.)*

*Ifrågasatta
ändringar i
riksakten m. m.
(Forts.)*

Om man vill hafva definitiv fred, har man sålunda att välja en annan väg att gå. Då kommer i ordningen den andra frågan: skall man kunna vinna något genom ytterligare försök att genom revision af unionsfördragen nå det mål, hvartill alla sträfva? Det vore ju fåviskt att förneka, att man icke på den vägen *kan* komma till målet, men ännu mera fåviskt skulle det vara att inbilla sig, att Norge, innan det, efter genomgångna inre och måhända äfven yttre skakningar, derigenom ödmjukats och förödmjukats, skall någonsin lära sig förstå och värdera fördelarne af unionen, förstå, att Norge också är skyldigt att för dessa fördelar underkasta sig erforderliga uppoffringar. Sen, mine herrar, på det resultatlösa arbetet af två unionskomitéer! Angående den äldre unionskomiténs betänkande har jag af en utaf dessa många broschyrer, som utkommit i frågan, sett, att detta betänkande, så vidt nemligen det afsåg ordnandet af de diplomatiska ärendena, senast förevarit i konseljen år 1848 och att det då beslutits, att likasom betänkandet förut under årtal cirkulerat mellan de svenska och norska statsråden, detta betänkande fortfarande skulle cirkulera. Huruvida detta cirkulationsbruk fortgår i den dag, som är, det vet jag icke. Men deremot vitsordas af offentliga handlingar, att hvad beträffar den senaste unionskomiténs betänkande, så blef resultatet deraf att — efter det de grundlagsändringar, som deraf föranleddes, blifvit af Riksdagens begge kamrar gillade och förklarats hvilande, men norska stortinget sagt sitt bleklagda nej, — hela frågan vid derefter följande riksdagen förföll. Än vidare, mine herrar! I hafven säkerligen liksom jag sjelf blifvit upprörd: af allt det hån, med hvilket sedermera alla så kallade "svenske tilbud" blifvit afvisade i Norge. Kan man under sådana förhållanden tro, att man skulle kunna förmå Norge att, förrän det genomgått de pröfningar, som jag nyss antydt, ingå på de tre huvudvilkor, hvilka vi här i Sverige ovilkorligen måste uppställa vid en revision af unionsfördragen? Kan man föreställa sig, att normmännen skola ställa till Unionskonungens disposition hela Norges härsmagt för unionens försvar; kan man vidare föreställa sig, att normmännen genom att medgifva bildandet af ett unionsparlament — eller möjligen genom utseende af särskilda delegerade — skola inlåta sig på att söka få den konstitutionella kontrollen öfver ledningen af utrikes ärendena ordnad? Skulle man väl slutligen kunna tro, efter hvad som passerat år 1884, att man skall kunna förmå normmännen att icke blott till Konungen återställa det väl på papperet reserverade, men i realiteten paralyserade absoluta vetot mot grundlagsändringar, utan derjemte, hvilket är nära nog lika viktigt, *nyskapa* åt Konungen ett veto, som lemnar honom samma magt öfver vanliga lagfrågor, som han rättsligen har i grundlagsfrågor? Nej, mine herrar, dertill komma vi icke genom att nu för tredje gången försöka en revision af unionsfördragen. Men jag vill ändock lika litet som säkerligen någon annan i närvarande stund taga på mitt ansvar att icke göra ett nytt försök på denna väg, allra helst då jag erinrar mig den verkliga rörande vädjan, som under den upprörda stämning, hvilken framkallades af stortingets oefterrättliga dagordning, i en af Norges bättre tidningar ställdes till Sverige: "Den bättre vet, han bättre gör!"

Jag kommer nu till det tredje alternativet och frågar: skall krig föra till frid? Ja, om och när, för att tala med Sverdrup, "vanvidets dage ere komne". Det kan måhända förefalla en och annan af eder, mine herrar, öfverflödigt, ja kanske till och med otillständigt att nu här bringa denna fråga på tal, men detta har dock sitt fulla berättigande, om man erinrar sig, att i Norge, tack vare de radikala vänsteragitationernas verksamhet, det snart sagdt utbildats till en trosgom att, såsom det heter i en norsk broschyr, jag såg i går, och dessutom oupphörligt varierats i tidningarne, "svenskerne emne gjæste sine brødre med en militær promenade". Ett sådant tal och ett sådant förtal borde lätt kunna nedtystas, så vida norrmännen ännu hade förmåga af eftertanke. Norrmännen borde, såsom vi alla, kunna lugna sig med den profetiska försäkran, som en gång af vår nu regerande konungs höge herr fader afgafs till de inför honom på Drottningholm församlade nordiska studenterna: "Krig emellan de skandinaviska folken är hädanefter en omöjlighet". Och, mine herrar, hvad skulle väl ändamålet med ett krig vara? Skulle det måhända vara att upprätthålla detta oefterrättliga status quo? Om Bismarck känna vi alla en anekdot, då han nämligen en gång under striderna i tyska riksdagen om hans orientaliska politik yttrade: "För Bulgariens skull vill jag icke uppoffra knotorna af en enda pommersk grenadier". Jag säger och jag hoppas att häri få alla med mig, att för vårt Bulgariens vill jag icke uppoffra ens lillfingret på en enda väruppligtig kockspojke. Men kanske meningen är att underkufva och införliva Norge? Ja, då först skulle vi riktigt hafva kommit ur askan i elden, en eld, på hvilken båda folken kunde bränna sig så, att af dem icke återstode mer än askan att uppsamlas af förstkommande granne. Derom vill jag icke vara med. Och om också detta experiment skulle slutligen lyckas för Sverige, säkert är dock att segrens lön icke skulle blifva friden, åtminstone icke förr än efter seklers förlopp.

Det sista alternativet återstår nu, eller frågan, huruvida icke friden kunde viinnas genom upplösning af unionen. Ja, mine herrar, häröfver skulle man naturligtvis kunna hålla timplånga tal, emedan man härvid är nästan uteslutande hänvisad till det för alla flytande tungor särdeles tacksamma arbetsfält, som betecknas med namnet "konjunkturalpolitik", men jag skall icke inlåta mig härpå, utan endast beröra frågan med några få erinringar, bland annat därför att densamma, ännu åtminstone, i sjelfva verket saknar aktualitet, och kanske aldrig kommer att erhålla en sådan — om nemligen förhållandena skulle utveckla sig så, att förslag om unionens upplösning icke någonsin frandeles kommer att stå på dagordningen. Men jag tror, att under nuvarande förhållanden en hvar af eftertanke förmögen svensk man och qvinna borde känna sig uppmanad att småningom göra sig allt mer och mer förtrogen med tanken på unionens upplösning, såsom *ultima ratio*. För min egen del förskräckes jag numera icke af en sådan tanke. Den har för länge, länge sedan uppstått hos mig, nemligen först i form af misstanke, då jag följde utvecklingens gång i Norge, men denna misstanke har numera vunnit fastare gestalt, den har omskapats till öfvertygelse allt ifrån den ödesdigra dagen den 26 juni 1884. Jag sörjer icke deröfver, jag

*Ifrågasatta
ändringar i
riksakten m. m.
(Forts.)*

*Ifrågasatta
ändringar i
riksakten m. m.
(Forts.)*

tror tvärtom, att utaf unionens upplösning kan komma något godt. Ett stöd för denna öfvertygelse har jag vunnit genom ett omsorgsfullt studium af två på senare tider utkomna broschyrer i denna fråga, båda två, efter hvad jag har anledning antaga, utgifna af samma person. Författaren, som nedfält sitt visir i den ena broschyren, är docenten i statskunskap vid Upsala universitet *Jonas Kjellén*. Han uppträder under anonymitetens slöja i den andra broschyren och måhända vill han fortfarande bibehålla sin anonymitet. I sådan händelse ber jag honom om ursäkt derför, att jag här bidragit att röja den, men jag får säga att han röjer sig sjelf, ty det finnes en så omisskänlig inre släktskap mellan dessa båda högst intressanta, för reda och klarhet i framställningen, för grundlig sakkunskap och för sällsynt skarpblick lika utmärkta broschyrer.

Det är, säger jag, studiet af dessa broschyrer, som fullständigt lugnat mig för vådan af en skilsmessa. Jag har fått den öfvertygelsen, att unionen hittills kostat mer än den smakat och att farorna af densamma, både de yttre och inre, vida öfverväga fördelarne. Vill man nu se för sig uppdragats hufvudkonturerna af endast dessa senare faror, må man begrunda författarens bevisföring till ådagaläggande deraf, huru som stortinget försvagar den norske konungen, den norske konungen försvagar unionskonungen och unionskonungen försvagar den svenske konungen.

För öfrigt må ingen tro, att tanken på unionens upplösning är alldeles ny. Nej, den är mycket gammal, och i den ena af dessa broschyrer har jag gjort den upptäckten, att denna tanke icke varit främmande ens för sjelfva unionens stiftare, ty der upplyses, att Carl Johan, i likhet med Adlersparre, i förstone tänkt på en frivillig sammanslutning af två sjelfständiga stater och ännu så sent som 1812 uttalat sig i denna riktning både till England och till norrmännen sjelfve. Uti den andra broschyren, yttrar författaren, att i Sverige "unionen länge varit en dogm, som man trott på så starkt, att man glömt pröfva dess verkliga hållbarhet". Han citerar vidare den mot Sverige synnerligen välvillige *Aschehougs* omdöme om unionen: "Foreningen erkjendes af alle at have været til Gavn for ethvert af Rigerne og ansees derfor i dem begge som et stort Gode". Men han uppställer också deremot omdömet af en annan betydande auktoritet, en af mina företrädare i embetet, *Hans Järta*, hvilken redan tretton år efter unionens tillkomst skref till Baltzar Bogislaus von Platen, att det vore "för Sverige nyttigast", om vi vore unionen qvitt. Till sist faller författarens slutdom öfver unionen, hvilken jag skall bedja att få uppläsa — den är också en "dagordning", motiverad af hela den föregående skriften: "Vi finna", yttrar han, "unionen på en teoretiskt ohållbar och praktiskt farlig grund, blottad på moraliskt innehåll, numera hafva framskridit till den punkt, der han, *beröfvad begge folkens förtroende, har sjunkit ned till ett dynastiskt intresse, och detta i öppen strid med konungamagtens verkliga väl*". Jag vill väl icke göra mig fullkomligt solidarisk med författaren i den stränga dom, som här uttalas, åtminstone icke ännu, men jag vill erinra derom, att det redan finnes många, hvilkas uppfattning

närmar sig till den i slutdomen uttalade, om också med reservation i fråga om hänsyftningen på det dynastiska intresset.

Jag erinrar särskildt derom att under den debatt, som här i kammaren framkallades vid 1886 års riksdag i anledning af det dåvarande genomskeddliga konstitutionsutskottets déchargebetänkande — jag beklagar att jag icke var här då — uttalades af en framstående ledamot af denna kammare, hvilken vi lyckligtvis ännu hafva kvar här, den åsigt, att fördelarne af unionen vore af mycket "negativ", ja måhända "tvifvelaktig" art. Vidare har en numera afliden reservant till samma déchargebetänkande, med hvilken jag för öfrigt tänkt olika i nästan alla politiska saker, yttrat följande ord, i hvilka jag af innersta hjerta instämmer: "Jag för min del anser väl icke den förr eller senare inträdande katastrofen som någon olycka, men håller tvärtom före, att den skall skaffa Norden större trygghet och vara till verkligt gagn för begge länderna — icke minst för Sverige — samt tjena till att öka långt hellre än förminska det goda förhållandet mellan begge folken. Men jag har ingen rätt att fästa mig vid min individuella öfvertygelse. Så länge man ännu i allmänhet på begge sidor om Kölen tror på unionens nytta och nödvändighet, och allmänna opinionen icke är förberedd på denna eventualitet, kan det knappt kallas klokt handladt af regeringen att föreslå något, som, utan att nå *det mål*, hvartill egentligen syftas, endast så att säga visar vägen till det nämnda slutresultatet" — unionens upplösning.

Det vore väl om samtliga vederbörande och framför allt de, som dessa ord närmast angå, lade dem på hjertat. Det vore vidare särdeles väl, om totalintrycket af denna debatt i kammaren blefve sådant, att norrmännen en gång finge klart begrepp derom, att *svenska folket* åtminstone icke är sinnadt att hädanefter medgifva någon som helst ändring i de gällande unionsfördragen annorledes än i sammanhang med en allmän revision af samma fördrag i sådant syfte, att Sveriges ära och intresse varda tillgodosedda. Det vore ändtligen väl om en sådan öfvertygelse genom denna debatt kunde hibringas icke blott norrmännen, utan ätven vår nuvarande regering och alla kommande regeringar, så att man hädanefter sluppe att öfverraskas af nya "svenske tillbud", som endast äro egnade att väcka och underhålla illusioner, utan att någonsin kunna tillfredsställa desamma. Signalerna måste en gång ändras. "Det får icke begås ett enda fel till", tillropade en gång Thiers Napoleon III:s regering, sedan den tillät att konsolideringsarbetet i Tyskland fått fortgå ostördt af Frankrikes mellankomst och vapenmagt. Jag tillropar på samma sätt vår regering och hela den politik, som till landets skada fortgått allt sedan olycksåret 1884, *infelicissimus annus regni suecicæ*, och verkat icke konsoliderande, utan fast hellre upplösande på samhällstillståndet i Norge. Det är hög tid på att det blefve slut på den politiken, ty eljest skola vi aldrig vinna den lösning af denna fråga, hvilken vi alla eftersträfvat.

Herr Reuterswärd: Vi stå nu inför en allvarlig fråga, ja kanske den viktigaste, som någon bland oss varit i tillfälle att yttra sig öfver, nemligen: frågan om unionen och dess nuvarande läge. Låtom oss,

*Ifrågasatta
ändringar i
riksakten m. m.
(Forts.)*

mine herrar, vara ense om att samla allt det lugn, som är oss möjligt, och må våra upprörda känslor icke föranleda oss derhän, att vi handla under intrycket deraf och af våra tankar på de förödmjukelser och oförrätter, som rigtats mot oss och den svenska nationen, utan må vi komma i håg, att vi äro representanter för ett civiliseradt folk, så att vi icke med vett och vilja yttra oss på ett sådant sätt att vi skola komma att det ångra. Jag fattar mycket väl värmen i alla de ord, som hittills blifvit sagda och hvilka måhända också hafva sitt fulla berättigande, men, mine herrar, vi äro icke här för att söka ordna denna fråga, utan vi äro här för att uttala oss deri och låta våra valmän, låta hela svenska folket veta, hvar de hafva oss och hvad vi i frågan tänka, samt, om möjligt, rigta folkets tankar så, att det genomandas af den innerligaste fosterlandskärlek. Representantens pligter äro svåra, men när vi hafva till vårt ögonmärke att handla fosterländskt och rätt, behöfva vi icke frukta för den tunga, som lägges på oss och för det klander, som måhända kan träffa oss, ty vi hafva ett fredadt och godt samvete. Sjelf har jag velat ställa mig denna vishetsregel till efterrättelse och har icke vågat vid detta tillfälle yttra mig utan att på förhand moget öfverväga hvarje ord, jag kommer att säga. För att icke under intrycket af en liflig debatt komma att säga ett enda sårande ord eller eljest yttra något, som jag kunde behöfva taga tillbaka, har jag mot min vana skriftiligen affattat hvad jag anhåller att få äran uttala.

Den föreliggande frågan, eller herr Ljungmans motion angående ändring af riksakten och af dermed sammanhängande paragrafer i regeringsformen, riksdagsordningen och tryckfrihetsförordningen, kunde icke leda till annan åtgärd från utskottets sida än ett afstyrkande; men med anledning af för handen varande förhållanden och det läge, hvori unionsfrågan för närvarande befinner sig, synes det mig hafva varit önskligt, att utskottet i sin motivering hade trängt ämnet mera "in på lifvet" och betraktat det i hela dess vidd, från såväl politisk som rättslig, från såväl rent svensk som unionel synpunkt, för att derigenom sprida ljus i denna viktiga fråga, som för mången ännu synes dunkel och oklar och därför måhända allt för mycket från granlagenhetens synpunkt betraktas.

Det förefaller mig som det hade varit mycket mera önskligt, att utskottet lemnat en dylik ledning för vårt omdöme i denna fråga, som allt pekar derhän, att om *någon* förändring i gällande unionsbestämmelser skall företagas, den icke kan göras annorlunda, än i sammanhang med *en allmän revision*.

Dit pekar ock den omständighet, som obestrifligen är en hufvudorsak till de ständigt återkommande slitningarne mellan de båda unionsfolken: den olika uppfattningen af vissa unionsbestämmelsers rättsliga natur och ej mindre ofullständigheten hos en del af unionsstadgandena.

Dit pekar ock beskaffenheten af *den* ändring i de unionella bestämmelserna, som för närvarande närmast är i fråga och som beröres i utrikesministerns yttrande till statsrådsprotokollet af den 14 januari

detta år, jag menar den ändring, genom hvilken den gemensamma styrelsen för utrikes ärendena skulle från att vara svensk blifva unionel.

Jag har vid ett föregående tillfälle under denna riksdag genom att i ett instämmande ge min åsigt tillkänna angående denna sak och hvarigenom jag då förklarade, att den enda förutsättning, hvarunder jag skulle kunna medverka till en dylik ordning är dels, att den likställighet, hvarpå den enligt utrikesministerns ifrågavarande yttrande skulle byggas, blir eu likställighet *ej blott i unionens rättigheter*.

Den måste nemligen vara en likställighet äfven i unionella skyldigheter, och den nya ordningen måste tillika åtföljas af sådana ändringar i bestående konstitutionella förhållanden för öfrigt, att, för så vidt på konstitutionella bestämmelser beror, det ena folket icke skall kunna i högre grad än det andra utöfva inflytande på de gemensamma angelägenheternas afgörande.

Detta har jag nu velat uttala såsom ett förtydligande och bevekelsegrunderna till mitt förutnämnda instämmande.

För öfrigt vill jag nu icke ingå på frågans detaljer, utan blott sammanfatta min mening, som sålunda icke är något parti-program utan får stå för min räkning sålunda:

1:o) att unionens princip och idén med dess skapande och tillkomst icke under några villkor får öfvergifvas.

2:o) att unionskontraktet icke ensidigt får rubbas, än mindre upphävas, utan måste bibehållas vid status quo, intill dess en omarbetning deraf kan ske, som, jemte det att den stärker och betryggar den skandinaviska halföns sjelfständighet och oberoende, bereder verkliga garantier för att inom unionen Sveriges ära och intressen vidmagthållas och vårdas;

och 3:o) att Riksdagen i alla händelser lemnas tillfälle att yttra sig, innan något beslut fattas, som inverkar på det nuvarande gemensamhetsförhållandet eller Sveriges ställning inom unionen.

Under uttalande häraf och då i följd af de nuvarande förhållandena i Norge, tidpunkten för en revision af unionskontraktet icke är inne, har jag intet annat yrkande att framställa än bifall till utskottets hemställan.

Hans excellens herr statsministern Boström: Det kan visserligen icke vara erforderligt att yttra sig öfver det förslag, som i konstitutionsutskottets nu föreliggande betänkande innehålles med afseende å herr Ljungmans motioner, ty dessa motioner hafva icke blifvit af utskottet tillstyrkta och det finnes ingen anledning att tro, det den blifvande utgången i kammaren skall kunna leda till ett beslut i annan rigtning. Men helt naturligt har under debatten äfven berörts statsutskottets utlåtande n:o 4 rörande anslagen till riksstatens tredje hufvudtitel och det uttalande, som deri förekommer med anledning af regeringens yttrande till statsrådsprotokollet den 14 sistlidne januari.

Det vill nu visserligen synas, efter hvad som förefallit i Norge, att man, åtminstone för närvarande, icke i Norge önskar någon förhandling i den rigtning, som der finnes angifven, men jag för min del kan icke förstå annat än, att, om man skall söka en lösning i den

*Ifrågasatta
ändringar i
riksakten m m.
(Forts.)*

*Ifrågasatt,
ändringar i
riksakten m. m.
(Forts.)*

tvistefråga som föreligger, lösningen måste sökas på den väg, som anvisas genom regeringens uttalande i detta protokoll. Men naturligtvis kan man icke komma till en lösning med mindre än att en underhandling förut eger rum, och det synes därför knappast lämpligt att redan nu, innan man börjat underhandla, häfda de bestämmelser, som skulle göras gällande, eller uppställa de vilkor, som skulle fyllas. Det synes mig icke vara lämpligt att om man vill underhandla, redan innan underhandlingarne börjat, komma med ett ultimatum.

Af de två siste talarne har här framhållits nödvändigheten af att den revision, som kan komma till stånd, blir så omfattande och fullständig som möjligt. I denna del tror jag att alla kunna ena sig. Det är obestriddigt att våra bestämmelser om de unionella förhållandena icke äro så fullständiga och icke heller så tydliga, som de borde vara, och det är gifvet, att, i samma mån som man kan göra dem fullständiga och tydliga, minskas också anledningarne till slitningar och ökas utsigterna för unionens trefnad och bestånd. Och det är dit vi hafva att sträfva, der är målet för våra önskningsar — ty jag vågar påstå att landets önskningsar icke gå i rigtning af unionens upplösning — och vilja vi komma till detta mål, synes det mig att vi böra inlägga våra bästa ansträngningar i en sträfvan att undanrödja rådande missförhållanden och få en bättre stämning till stånd. Ty det är icke så, att ett häftigt ord betyder styrka, lika litet som lugn och hofsamhet betyda svaghet.

Såsom frågan nu står, har jag icke anledning att närmare ingå på densamma, men jag har icke velat lemna detta tillfälle obegagnadt att uttala, att enligt regeringens mening en lösning endast står att vinna på den väg, regeringen angifvit.

Herr Billing: Den ledamot af kammaren, som sist hade ordet, rigtade en anmärkning mot konstitutionsutskottet och framhöll, att det skulle hafva varit önskvärdt, att utskottet hade afgifvit ett utlåtande, som gått in på de unionella förhållandena i allmänhet och deras ordnande. Likasom han sade sig tala endast såsom enskild och icke å något partis vägnar, så kan jag tala endast såsom ledamot af konstitutionsutskottet och vill icke säga, att utskottet i sin helhet möjligen har alldeles samma uppfattning som jag. Jag ber emellertid att få med några få ord angifva skälen hvarför utskottet endast i största korthet velat hemställa, att från svenska Riksdagens sida för närvarande icke måtte framställas något förslag till ändring af de för föreningen mellan Sverige och Norge gällande stadganden. Dessa skäl äro efter min uppfattning följande.

I både Norge och Sverige är sinnesstämningen i fråga om de unionella förhållandena för närvarande djupt upprörd och ingalunda den lämpligaste för en lugn och allsidig granskning af ett dylikt förslag.

Vidare hafva från Norge framställts anspråk, hvilka måste anses vara oförenliga med unionens bestånd. Under sådant förhållande skulle ett framläggande af de kraf, som svenska Riksdagen anser sig böra uppställa, då fråga blir om ändring af de för unionen gällande stadganden, nu vara minst sagdt gagnlöst.

Slutligen synes det vara uppenbart, att, då det ej är i den svenska Riksdagen, som krafven på en revision af de unionella grundbestämmelserna uppkommit, det ej heller är den, som bör väcka förslagen till en sådan. Den svenska Riksdagen får tillfälle att i sinom tid afgifva sitt svar på till densamma stäld bestämd fråga. Då är den rätta tidpunkten inne för den att i hela dess vidd och med oförtydlig bestämmdhet angifva, hvad den anser såsom oundgängliga vilkor för betryggande af den union mellan de båda landen, hvilken den vill bevara.

Den närvarande situationen är mycket allvarlig. Jag hoppas dock, att farorna för föreningen mellan de två broderfolken skola afvändas. Grunder till sådan förhoppning saknas icke. Det svenska folket har ett godt samvete i förhållande till det norska. Jag tror, att det ej blott sjelf kan gifva sig detta vittnesbörd, utan att ett sådant skänkes det äfven af andra folk. Att det har motstått frestelser, som i synnerhet under senare tider stälts i dess väg, har berott bland annat derpå, att det icke vill upplösning af unionen mellan Sverige och Norge.

Att icke heller flertalet af Norges folk vill sådan, hafva vi skäl att hoppas och antaga. Luther vädjade en gång i en kritisk stund från den påfve, som var illa underrättad till den påfve, som borde bättre underrättas. Männe vi ej med god förhoppning kunna vädja till det norska folket, som bör bättre än hittills underrättas om svenska folkets sinnelag och om unionens värde.

Ligger ej i dag för våra ögon klar den väg, på hvilken den nuvarande krisen kan och bör stilla och lyckligt utvecklas, så hoppas vi dock, att en sådan skall öppna sig. Det oväntade har alltid i folkens historia haft en stor betydelse. Detta oväntade är för mig detsamma som vår Herres underbara skickelser. Han har knutit de två folken samman, och jag tror, att han ännu har om dem fridens tankar.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till sammanträdet fortsättande kl. 7 e. m.

Herr Berg, Gustaf: Utskottet har väl enhälligt afstyrkt motionärens förslag, men detta afstyrkande innebär för ingen del, att ju icke utskottet insett och beaktat, att det är af synnerlig vigt, att en revision af de för föreningen gällande bestämmelser företages. Det ligger ju ock i sakens natur, att ett unionsfördrag, som bestått i mera än tre fjerdedels sekel, skall, likasom andra konstitutionella förhållanden, vara underkastadt utvecklingens lag. Förändring uti de bestående förhållandena hafva ju ock länge påkallats från vårt broderlands sida; och från vår sida hafva de äskade reformerna, så länge de hållit sig inom rimlighetens gränser, aldrig blifvit mötta af något blekladt nej. Tvärtom. Tillmötesgåendet från svensk sida har åtminstone icke varit mindre än hvad ställningen förtjenat — ett omdöme, som torde gälla icke allenast i fråga om de reformer, som redan skett, utan äfven, kanske i högre grad, rörande dem, som blifvit begärda men icke kommit till genomförande.

*Ifrågasatta
ändringar i
riksakten n. m.
(Forts.)*

*Frågasatta
ändringar i
riksakten m. m.*
(Forts.)

I förstnämnda hänseendet — eller beträffande redan genomförda reformer — torde det vara tillräckligt att erinra, hurusom — oaktadt hvarken riksakten eller annan unionell lag åt Norge inrymmer någon som helst delaktighet uti de ministeriella målens behandling i annat fall än då de enligt regeringsformen böra förekomma i svenskt statsråd — tillträdde till den ministeriella konseljen sedan 1835 lemnats norska statsministern i Stockholm eller, i hans frånvaro, annat norskt statsråd, hurusom påföljande år medgafs, att konsulter, som dittills tillsatts i svenskt statsråd, skulle utnännas i sammansatt statsråd och hurusom ståthållareskapet, hvilket kunde anförtros äfven svensk man, upphäfdes 1873.

Beträffande åter de från norsk sida påkallade men ännu icke genomförda reformer torde i fråga om det svenska tillmötesgåendet endast böra erinras om några af de senaste årens händelser. Sedan svenska statsministern 1885 fått plats i den ministeriella konseljen och denna konselj sålunda kommit att bestå af 3 svenska statsråd och 1 norskt, framträdde ännu starkare än förut från norsk sida krafvet på likställighet i fråga om antalet af konseljledamöter från hvardera riket, i det man fordrade att 3 norska statsråd skulle utgöra medlemmar af denna konselj. Svenska regeringen framlade då 1891 ett förslag, hvarigenom den äskade förmånen skulle gifvas Norge, men norska stortinget tillbakavisade förslaget: det lemnade icke Norge — hette det — allt hvad detta land hade rättighet att fordra. Det var en annan likställighet, hvarpå man gjorde anspråk. Utrikesministern skulle kunna vara norsk man likaväl som svensk. — Och då man från svensk sida syntes vara besluten att göra äfven denna, likaledes utan all rättslig grund ifrågasatta eftergift, stegrades krafvet i Norge på den s. k. likställigheten ända derhän, att man fordrade en norsk och en svensk utrikesminister. Man dref sålunda likställighetskrafvet så långt, att det *omöjlig* kunde förenas med realunionens bestånd.

De skedda likasom de endast ifrågasatta förändringarna i unionsfördragen ha sålunda alla betecknats af ett gemensamt kännemärke: eftergift från Sveriges sida emot Norge. Dessa eftergifter kunna väl hafva varit förenade med någon tveksamhet från Sveriges sida; men *alla* hafva de haft ett gemensamt mål: de hafva varit besjälade af den innerligaste önskan och förhoppning att Sverige genom sitt tillmötesgående skulle vinna hvad det så högt åstundade: förtroendefull endragt med brödrafolket.

Äfven om detta mål ännu icke vunnits på det sätt, som svenska folket visat sig så allvarligt önska, så vågar dock hvarje verklig unionsvän hoppas att det skall ske. Dock — erfarenheten har visat det — målet skall icke vinnas genom ett ensidigt fortsättande på eftergifternas väg. Den stund är inne, då den svenska lösen, *den nya svenska lösen*, måste blifva: *Icke någon som helst eftergift på det unionellt konstitutionella området utan i sammanhang med en fullständig uppgörelse.* — Och denna uppgörelse? Ja, den skulle utgöras af en revision på den bestående grundvalen, sådan att, under betryggande konstitutionella garantier, utan någon som helst det ena landets supremati, de båda folken i fråga om sina inre angelägenheter äro fullt själfständiga i förhållande till hvarandra men gent emot främmande

nationer utgöra en organisk enhet med gemensam ledning och gemensamt försvar.

Vid den uppgörelsen må det ömsesidiga tillmötesgåendet icke å någondera sidan saknas. Det bör fastmera blifva en bjudande pligt för båda folken.

Såsom representant i denna ärade kammare har jag velat uttala denna min bestämde öfvertygelse; och vågar jag för miu ringa del härtill knyta den fasta förtröstan, att unionen, såsom medlet för befrämjande af de båda folkens välfärd, skall fastare sammanknytas genom en sådan uppgörelse, samt att en sådan uppgörelse äfven skall blifva en verklighet, om blott de båda folken blifva fullkomligt genomträngda af den uppfattningen, att från svensk sida icke kommer att göras någon som helst eftergift utan i sammanhang med fullständig revision af unionsfördragen.

Med den förtröstan, herr talman, anhåller jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Flach: Då jag så sällan yttrar mig inom denna kammare, hoppas jag om kammarens öfverseende, då jag säger några ord på en kort stund. Jag anser det vara min pligt att vid detta tillfälle begära ordet, ty jag håller före, att vi något hvar inom denna kammare böra uttala våra tankar och angifva vår ståndpunkt i denna viktiga fråga, på det att svenska folket, och äfven den norska nationen, må erfara, hvad Första Kammaren tänker i saken.

Jag skulle visserligen kunna blifva frestad att vid detta tillfälle låta mina fosterländska känslor svalla öfver, men det vill jag ej, ty jag betraktar Sverige och Norge såsom två bröder inom samma familj, och då anser jag det vara den äldre broderns pligt att med tålmod och lugn åhöra de hårda smädelser som den yngre brodern i sitt ungdomliga öfvermod vill slunga mot den äldre. Men jag anser tillika, att det på samma gång är den äldre broderns pligt att med allvar och värdighet, men med bestämdhet och kraft bemöta de sårande tillvitelserna från den yngre, och mana honom att hålla sig inom rättens gränser och att icke störa friden inom familjen. Vill den yngre brodern icke rätta sig efter den äldres välmenta maning, då får han stå sitt eget kast, och då är det den äldre broderns både pligt och rättighet att handla så, som det höfves en äldre broder.

Jag har, till följd af den ställning jag innehaft, varit i tillfälle att på nära håll bevittna märkliga händelser i Norge, dervid jag med smärta funnit, huru konungamagten blifvit hårdt förödmjukad. Men jag har noga beaktat och begrundat de politiska strömningar, som hafva farit fram i Norge under den senare tiden; jag har varit i beröring och talat med norrmän, både af högern och venstern, och jag har dervid kommit till den slutsatsen, att ehuru väl det inom Norge, såsom inom andra länder, finnes förflugna vildhjernor, hvilka vilja omstörta allt och äfven spränga sönder unionen, så finnas dock för visso inom Norge äfven betänksamme, redbare, rättänkande och fosterländskt sinnade män, som med klar blick på deras fosterlands sanna väl ovilkorligen vilja bibehålla unionen, och jag tror, att om desse män

*Ifrågasatta
ändringar i
riksakten m. m.
(Forts.)*

*Ifrågasatta
ändringar i
riksakten m. m.
(Forts.)*

blifva fullt förvissade om att vi svenskar också vilja hålla på unionen, skola de kunna vinna en majoritet inom Norge, som kan stäffa de magtlystne radikalernes framfart.

Det är på denna grund som jag, för min del, håller fast vid unionens bestånd, dock så, att *Sveriges ära och bestämmelserätt äfvensom vår urgamla konungamagt icke vidare kränkes*, och att *Sverige må bibehålla den plats inom unionen, som det för närvarande innehar, och som det är fullt berättigadt och pligtigt att städse innehafva*. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Pettersson, Carl: Om en person är missnöjd med ett kontrakt, förnyar han det icke utan tvingande omständigheter, och våra norske bröder äro icke nöjda med det emellan de förenade rikena ingångna unionskontraktet. Orsakerna dertill äro flere; en finner jag ligga i det norska folkets misstro till det svenska. Då frågas: har vårt folk gjort sig förtjent af ett sådant misstroende? Äro vi beryktade bland nationerna för hänsynslöshet, orättfärdighet eller opålitlighet? Hafva vi mot våra norska grannar visat sådant uppförande, att de ega grundade skäl till missnöje med och misstroende mot oss? Historien må döma!

Och historien säger, att när våra förfäder eröfrat Finland, belade de ej dess folk med slafbojor, utan begåfvade det med evangeliij ljus, skänkte det civilisationens välgeringar och behandlade det alldeles som sina egna barn. Det blef delaktigt af vår frihet, vår ära, vår storhet; och detta ädla, tacksamma, oförgätliga folk — ty när kan Sverige någonsin glömma Finland? — stod som den pålitligaste vapenbroder vid vår sida på hundra slagfält, måste uppbära första stöten vid alla anfall öster ifrån, men svek aldrig, tröttnade ej, förtviflade ej, fastän omständigheterna mången gång voro förtviflade.

Går jag till de söder om Finland belägna östersjöprovinserna, läser jag i våra häfder, att vi efter eröfringen af desamma skyndade att hela det som såradt och slaget var medelst inrättande af domstolar, läroanstalter och ordnade kyrkliga förhållanden.

Jag går vidare och frågar: behandlades de af Danmark i Roeskildefreden afträdda provinserna såsom ett rof? Nej. Aderton år efter nämnda fred upprättades åt dem särskildt universitet. Och invånarne i dessa landskap fingo deltaga i sitt nya lands lagstiftning många tiotal af år förr än deras stamfränder i Danmark erhöilo en konstitution.

Jag kommer nu till innevarande tid och spørjer: hurudant anseende åtnjuta svenskarne nu? Jag skall här vid lag uttrycka mig i största korthet och blott påpeka ett par omständigheter: den ena, att de målsegande i Norra Amerikas Förenta stater förklara, att de få sina bästa immigranter från Sverige; den andra, att utlänningar, som besöka vårt land, med en mun prisa invånarnes gästfrihet, tillmötesgående och redbarhet.

Det återstår nu *en fråga*, den viktigaste för dagen: hurudant har vårt förhållande varit till Norge? Jag lånar den bild, som nästföregående talare begagnade och säger, att, så vidt jag kan förstå, har vårt förhållande till Norge varit den äldre broderns till den yngre.

Vi hafva stödt deras första vacklande steg och gått dem till mötes vid flera tillfällen. Jag erinrar om de handels- och sjöfartstraktater, som upprättats mellan de förenade rikena och andra nationer, och vill hemställa, om icke i dem Norges fördelar blifvit fullt ut lika mycket tillgodosedda som Sveriges?

*Ifrågasatta
ändringar i
riksakten m. m.
(Forts.)*

Jag vill också fråga, om vi uppträdt som prejare i de särskilda upplagorna af den s. k. mellanrikslagen? Har för öfrigt icke svenska folket vid sin ömtåliga norske broders stingsliga uppförande och nervösa utbrott ådagalagt mycket tålamod och öfverseende, sökt visa något af den "kärlek, som tror allting, som hoppas allting och lider allting"?

Vi hafva ett heligt ord, som säger: "hvad Gud har förenat, skall menniskan icke åtskilja". Mera uppenbart ligger ingenting i dagen, än att Gud har förenat Sveriges och Norges land och folk. Vi bo på samma halfö, vi tillhöra samma ras, vi tala munarter af samma språk, vi ega samma religion, vi styras af en och samma konung, vi hafva oss emellan uppgjort ett unionsfördrag utan tvång å någondera sidan. Ett fattas emellertid, och det är just det allra viktigaste: vi ha icke, som svenskar och finnar, blandat vårt blod i strid mot gemensamma fiender. Men så borde vi stå: rygg mot rygg, sida vid sida, och detta är just unionstraktatens innersta mening. Det är visserligen också Guds egen mening. Att strida mot en så uppenbar Guds vilja kan helt säkert icke aflöpa utan betänkliga följder. För min enskilda del önskar jag icke det minsta onda öfver våra bröder vestanfjells, och jag tror, att ingen svensk hyser fiendtliga känslor mot dem. Men hvad vi alla önska är, att norrmännen måtte komma till besinning, att de måtte lägga bort alla ogrundade och obilliga misstankar mot oss och se i unionen det starka stöd, hvarmed både svenskar och norrmän skola bevara sin sjelfständighet, de senare i ännu högre grad än de förra. Ty, mine herrar, Sverige har i forna tider befunnit sig i svåra, ja rent af förtviflade lägen och med Guds hjälp räddats derur utan unionen med Norge; och mitt hopp om vårt lands framtid grundar sig på samma mäktiga hjälp. Men hur det skall gå med norrmännen utan Sveriges ryggstöd, återstår att se; ännu sämre blifva deras framtidsutsigter, om deras samvete bär dem vittnesbördet, att de hafva åtskilt hvad Gud har förenat.

Något annat yrkande har jag icke att göra än bifall till utskottets betänkande i föreliggande punkt.

Friherre Klingspor: Då i denna fråga jag anser det vara af yttersta vikt, att en nära vaxelverkan eger rum mellan svenska folket och dess representanter, tror jag det vara lämpligt att meddela, att i den ort, der jag är bosatt, det lifligaste intresse gjort sig gällande i denna fråga, och på ett nyligen hållet möte (i Källängen den 28 mars) blifvit med fullkomlig enhällighet antagen följande resolution:

"Gent emot de norska anspråken håller mötet fast vid Sveriges på unionsfördragen grundade rätt och uttalar, att de nuvarande unionsstadgandena måste oförändrade upprätthållas, så länge det icke till fullo ådagaläggas, att genom ömsesidig öfverenskommelse en ändring

*Ifrågasatta
ändringar i
riksakten m. m.
(Forts.)*

kan ske, som lemnar verkliga garantier för, att inom unionen Sveriges ära och intressen vidmagthållas och vårdas.“

Vidare uttrycktes på samma möte den önskan, att liknande uttalanden måtte göras i alla delar af vårt land, på det konung och regering måtte veta, att de vid ett kraftigt uppträdande i denna fråga hafva hela det svenska folket bakom sig.

Sedan detta möte hållits, hölls ock ett annat, några mil derifrån, i Sköfde, äfven det talrikt besökt af de bredare lagren. Der ansågs till och med denna resolution för svag och antogs en annan starkare. Samma uttryck för fosterlandskänslan kommo dock från det mötet, som från det andra.

Se vi, huru inom Norge sjelft unionsfrågan uppfattats, så, om man studerar stortingsprotokollen öfver adressen till konungen 1860, finner man deri uttaladt följande:

“Det *norska* folket, som fasthåller vid unionen, sådan som den nu är, åstundar under *dess* omständigheter ingenting annat, än att förhållandet rikena emellan måtte förblifva oförändradt, äfven om följden deraf skulle blifva, att en och annan rättelse och förbättring, hvarför unionsverket kunde vara mottagligt, uppsköts till en framtid, då en sannare uppfattning af förhållandet mellan rikena äfven i *Sverige* gjort sig gällande.“

Detta 1860. Hvarthän slapp eftergifvenhet kan leda, se vi uti unionens ställning *nu*, jemförd med 1860. Särskildt hafva vi ett för båda folken nesligt 1884 att inregistrera. Vårt svenska folk börjar dock vakna upp — det känner sig djupt såradt öfver det hänliga sätt, hvarpå den framräckta brodershanden blifvit tillbakastött. *Nu* har det ingen hand att räcka.

Följa vi samma ordställning, som i den norska stortingsadressen, torde vi kunna begagna den för att uttrycka svenska Riksdagens uppfattning i frågan, hvilken har fått ett så starkt uttryck genom den i dag hållna voteringen i Andra Kammaren. Det behöfves endast en omskrifning af denna adress på följande sätt:

“Det *svenska* folket, som fasthåller vid unionen, sådan som den nu är, åstundar under *närvarande* omständigheter ingenting annat, än att förhållandet rikena emellan måtte förblifva oförändradt, äfven om följden deraf skulle blifva, att en och annan rättelse och förbättring, hvarför unionsverket kunde vara mottagligt, uppskötes till en framtid, då en sannare uppfattning af förhållandet mellan rikena äfven i *Norge* gjort sig gällande.“

Jag har intet yrkande att göra.

Herr Lithander: En föregående ärad talare har erinrat derom, att den fråga, som i dag föreligger till behandling inför kammaren, är af den stora vikt, och den grannliga beskaffenhet, att man bör väga hvarje ord, man yttrar i densamma, så att man icke behöfver återtaga någonting af hvad man sagt. För att icke befara, att mitt yttrande i någon mån skall blifva annorlunda, än jag har tänkt det, har jag vidtagit den försigtighetsåtgärden, som den ärade talaren ansåg nödig,

att uppteckna hvad jag har att säga, äfven med risk, att detsamma icke gör det intryck, som ett fritt tal möjligen kan hafva.

Utan att vilja ingå i något bedömande af den motion, som i Andra Kammaren blifvit väckt under no 7, beder jag att få yrka bifall till utskottets gjorda hemställan om afslag å densamma.

Ehuru motionärens framställningar icke under nuvarande förhållanden kunna föranleda till annat än afslag, vill jag dock, då desamma afse unionella frågor mellan Sverige och Norge, begagna tillfället att i sammanhang dermed yttra några ord med afseende på de i motionen antydda från Norges sida framträdande anspråken på att ordna sådana frågor *delvis*. Det synes mig som man redan gått alltför långt i partiella jemkningar af unionsfördragets bestämmelser och att följaktligen inga som helst ändringar hädanefter böra kunna medgifvas *på annan grund, än en fullständig revision och en ömsesidig uppgörelse i alla punkter, der ändring kan af båda folken anses behöflig*.

Sverige har ända sedan 1814 mot det norska broderfolket visat sig tillmötesgående, eftergifvet och välvilligt. Detta faktum skall icke af historien förnekas, — ej heller skall historien jäfva den sanningen att Sverige för den humana och långt gångna medgörligheten i afsigt att väl behandla det unga broderfolket och befrämja dess lycka endast lönats med nya anspråk samt på senare tider med tillvägagående, som icke ur några synpunkter kunna försvaras. Den radikala vensterns framfart i Norge — dess vanvördnad för unionskonungen, dess utfall i tal och skrift mot det svenska broderfolket samt dess bemödanden att ständigt hitta på tvistefrön mellan de förenade rikena hafva antagit sådana dimensioner, att man nu i Sverige bör hafva kommit till insigt derom, att tidpunkten är inne, då Sverige *måste* sätta en gräns för arbetet i Norge på de begge nordiska folkens bringande i oberäkneliga olyckor.

Jag hoppas att den svenska Riksdagen i dag måtte gifva vederbörande i Norge en tydlig avis derom. —

Vid detta tillfälle vill jag emellertid ingalunda underlåta att framhålla den betydande skillnaden mellan den radikala venstern i Norge och det *norska folket*. Det går alldeles icke an att vid bedömande af politiska förhållanden i broderlandet göra *hela* norska folket ansvarigt för den norska vensterns förlöppningar. Detta är visserligen en öfverflödigt upplysning för denna kammare, men jag vill icke dess mindre framhålla, hvad jag af egen erfarenhet och inhemtad kännedom om norska förhållandena kan meddela.

Sedan år 1869 har jag af olika anledningar kommit att med längre eller kortare mellanrum göra resor i vårt natursköna broderland Norge. — Dessa resor samt ganska vidsträckta handelsförbindelser derstädes har fört mig tillsammans med folk ur alla samhällsklasser, och det är blott en gård åt sanningen, då jag säger, att det norska folket i allmänhet står i en bra mycket bättre dager för mig än det står för dem, som bedöma detsamma efter vensterföreningens tillvägagående eller efter den radikala pressens hänsynslösa utfall mot oss sveuskar.

Det är visserligen sant, att jag haft ringa eller ingen anledning

*Ifrågasatta
ändringar i
riksakten m. m.
(Forts.)*

*Ifrågasatta
ändringar i
riksakten m. m.
(Forts.)*

att sammanträffa med agitatorer och vensterradikaler i allmänhet, och, därför kan jag säga sanningsenligt, att det är sällsynt, nästan exempelöst att jag i Norge träffat på folk, vare sig bildade eller obildade, som icke uttryckt sig aktningsfullt mot Sverige, och merendels uttalas äfven, i afseende på förhållandet mellan de förenade rikena, förståndiga åsigtter.

Man erkänner i allmänhet villigt, att Norge njutit lycka och en glädjande framgång under den tid unionen bestått. Att Norges både andliga och materiella utveckling tagit jättesteg framåt under samma period samt att Norges folk städe känt sig lugnt och tryggt i föreningen med Sverige. — Jag kan naturligtvis icke afgöra hur upprigtigt menade dessa uttalande varit vid alla tillfällen, men jag har ansett som en pligt att omnämna, det jag hört sådana uttryck i alla delar af Norge som jag besökt. Särskildt vill jag relatera en händelse som förra året passerade, då jag genomreste en del af södra Norge. I samma jernvägskupé, der jag och ett par medlemmar af min familj togo plats, voro öfriga platser upptagna af norrmän, hvilkas artighet och belevade bemötande mot oss var mönster gilt. Snart hade vi kommit in på politiskt resonnement, alldenstund konsulatfrågan just någon af dagarne då skulle förekomma i statsrådet. De resande norrmännen, hvilka alla gjorde intryck af att vara kunniga och erfarna personer, betecknade nämnda fråga såsom *humbug*, när den icke af praktiska behof var i ringaste mån påkallad. — Den hade, menade de, intet annat ändamål än att tjena som ett verksamt agitationsmedel och som ett lämpligt trätofrö. Om de norska agitatorerna och vensterledarne fälde skarpare och skoninglösare uttryck än jag någonsin hört uttalas i Sverige.

Då hela förmiddagen förflutit under ett fortsatt lugnt och intressant samtal, öfverräckte slutligen den äldste af norrmännen sitt kort till mig innan han lemnade tåget, dervid han yttrade följande ord, hvilka jag genast efter afskedstagandet upptecknade:

“Var nu god, då ni hemkommer till edra landsmän, våra bröder svenskarne, och säg dem, att majoriteten i vårt storting ingalunda är ett ens närmelsevis sant uttryck för den allmänna meningen i Norge. — Denna majoritet är tillkommen genom en hänsynslös valagitation, och vi anse dess tilltag olycksbringande för Norge. — Tusende sinom tusende tänkande och sansade norrmän i alla delar af vårt land beklaga, att vårt isolerade folk på landsbygden upphetsas af samvetslösa och sanningslösa agitatorer. Den lättledda landtbefolkningen besinnar icke alltid, hur nyttig och lyckosam unionen för oss varit. Den kan ej heller så som den upplysta delen af nationen bedöma de faror, i hvilka vi kunna invecklas — de inse ej att det hela kan sluta på det sätt, att vi kunna mista vår sjelfständighet — de inse ej heller, sorgligt nog, att om vår lugna ställning rubbas, om vi en gång, hvilket Gud förbjude, blifva ett utarmadt folk i ett styckadt land, så är det just våra agitatorer och vensterledare som ådragit oss detta, och det är de som då få bära det dyra ansvaret dervör. — Säg edra landsmän, att dessa bekymmer hyser en stor del af Norges folk.“ —

Jag har så noga jag kunnat återgifvit norrmännens ord, och jag

kan tryggt försäkra, att då en norsk folkuppviglare och skald djerfts att om unionen säga — *den hata och förbanna vi* — då har han väl talat ur djupet af sitt eget hatfulla bröst, och det må vara hans rättighet, men han har deremot icke haft rättighet att tala i norska folkets namn, ty det skall helt visst icke hjälpa honom att bära ansvaret för den mot brödraföreningen utslungade förbannelsen.

*Ifrågasatta
ändringar
riksakten m. m.
(forts.)*

Friherre Barnekow: Om jag först ber att få hålla mig vid den föreliggande frågan, så skulle jag vilja om den säga, att jag anser icke nödigt att mycket tala derom. Ty min uppfattning är, att om någon förändring är nödig i de unionella förhållandena i närvarande stund, så bör en sådan förändring företagas på initiativ från regeringens sida och icke på enskild motionärs framställning.

Hvad åter min ställning till unionsfrågan beträffar, så har jag funnit, att hvad statsutskottet i sitt betänkande till tredje hufvudtiteln uttalat, är fullkomligt riktigt. Utskottet säger nemligen der, att utskottet håller fast och bestämdt på nödvändigheten af unionens bibehållande, men utskottet anhåller ock tillika, att Riksdagen skall beredas tillfälle att få yttra sig angående de diplomatiska ärendena och det gemensamma konsulatväsendet, innan något beslut, som rör gemenskapen af dessa båda frågor, kan blifva fattadt. För min del tror jag, att i närvarande stund är det allt, hvad Riksdagen kan och bör uttala.

Vi hafva här i början af diskussionen hört de förste tre talarne uppträda, men hvar och en af dessa talare hade särskilda uppfattningar, delvis gående i alldeles olika riktningar; jag tror för min del, att det är nödvändigt, att ett uttalande från Riksdagens sida blir någorlunda enhälligt, och därför anser jag bäst och klokast, såsom ställningen nu är, att Riksdagen enigt och bestämdt förenar sig om det uttalande, som statsutskottet gjort i sitt af mig förut omnämnda betänkande.

Hvad åter den föreliggande punkten beträffar, har jag icke annat att yrka, än bifall till densamma.

Herr Wieselgren: Det eger nog sin rättighet att, såsom den siste ärade talaren yttrade, motionärens företag har varit temligen betydelselöst. Men jag tror dock, att det icke bör förvägras honom det erkännandet, att han genom sitt arbete, genom den möda, han egnat frågan, visat, att han för sin del förstått dess vikt, förstått att den kräfver lösning, och att han såsom folkrepresentant också haft en pligt att, i hvad på honom berott, försöka att bidraga till denna lösning.

Vi kunna icke dölja för oss, att den ställning, i hvilken unionen för närvarande befinner sig, är ganska ödesdiger. Sedan lång tid pågår ett undermineringsarbete under densamma; och våra dagar har det varit förbehållet att se, huruledes man sökt att i de grädda minorna införa kruttdjerdngen. Se vi på den garanti, som Sverige skulle hafva för unionens fortfarande lyckliga vidmagthållande, jag menar den garanti, som ligger i den gemensamme konungen, så må man väl med bekymmer fråga sig, huru det i sjelfva verket är bevändt med den garantien — så hotadt har ju unionskonungens läge på senare tiden

*Ifrågasatta
ändringar i
riksakten m. m.
(Forts.)*

varit. Kan man bestrida liknelsens rättighet, om jag säger, att det närmast har motsvarat det läge, som, efter hvad man påstår, tartarerna bestodo öfvervunna fiender eller förvunne förbrytare, när de bundo sitt offer mellan två hästar, och sedan drevlo dessa ut i det fria -- hvarthän visste ingen -- i den säkra öfvertygelsen, att offret slutligen skulle slitas sönder under sin vådliga färd? Och allt detta, och det är det farligaste, allt detta sker i "fosterlandskjærlighedens" namn. Vi ega ingen rättighet att betvifla fosterlandskärleken i vårt broderland; men vi måste dock djupt beklaga, att den skall finna sig föranlåten att gå till ytterligheter, som för unionen måste innebära den största våda. Man svarar oss, att fosterlandets bästa är dock högre än allt annat och, att det därför måste sättas öfver unionen. Jag svarar, att fosterlandet skall icke sättas öfver, lika litet som det bör sättas under unionen; fosterlandets bästa är att finna i unionen.

Det fans sjelfkänsla, det fans känsla för sjelfständighet och oberoende äfven i 1814 års Norge, men det var dock detta Norge, som ingick på att bilda unionen. Då talade man om ett "genom Försynens mäktiga bistånd knutet föreningsband mellan Skandinavien tvenne folk, till stöd för deras gemensamma troner". Nu åter karakteriserar man i samma Norge, unionen såsom "en pagt, i hvilken man förpestas", och hvilken pagt man "hatar och förbannar". Man må väl fråga sig, huru denna förändring blifvit möjlig. Hvad ligger mellan 1814 års Norge och våra dagars Norge? Jag såg i dag i en norsk tidning ett försök till svar på denna fråga. För att förklara unionshatet betonar man särskildt olikheten mellan svenskar och norrmän. Jag frågar: är olikheten mellan svenskar och norrmän större nu, än 1814? Då, hvad kände vi om hvarandra, hvilken beröring hade vi med hvarandra? Huru litet visste vi då om någon intellektuel odling, som vi kunde gifva namnet norsk! Men nu? En stigande bildning brukar ju sammanföra folken med hvarandra. Bildningen har stigit i Norge, såsom i Sverige; skulle den ensamt emellan oss icke kunna vara i stånd att utgöra ett bindemedel? Den andliga och materiella samfärdseln mellan de båda folken har ju i oändlig grad ökats nu, emot hvad som egde rum vid seklets början. Äfven den verkar ju utjemna, äfven den kan verka försonande; den åvägabringar ökad kännedom och med ökad kännedom ökad aktning mellan folken. Skulle den endast mellan oss befinnas vara oduglig att utjemna, att förena, att förlika; skulle endast vi lida brist på förmåga att höja oss till den grad af humanitet, hvilken mellan öfriga folk, de må vara skilda af vida stridigare intressen, än någonsin svenskar och norrmän, likväl visat sig vara möjlig att åstadkomma? Jag svarar till alla dessa frågor ett obetingadt nej. Kunde 1814 års Sverige och Norge förenas, då är det icke värdt att påstå olikheten mellan svenskar och norrmän 80 år senare vara så stor, att föreningen nu måste göras om intet.

Man möter vidare med ett annat svar. Man säger, att svenskarne äro af en annan typ, än norrmännen; man öfversätter detta med ett slagord, som heter "storsvensk". Och det skulle vara mellan storsvensken, måhända, och norrmännen, som en förening omöjlig skulle kunna fortfara att bestå. Mina herrar, jag hoppas, att jag icke kränker

någon bland eder, lika litet som jag fruktar att kränka någon af de mina samtida, som finnas utom detta rum, om jag säger: talet om storsvensken, det må höra historien till; *vi* äro icke mera "storsvenskar", vi känna oss rätt små i förhållande till dem, ett slags patres minorum, såsom de gamle latinarne uttryckte sig. Vi behöfva icke blygas för att mottaga det namnet. De egenskaper, som gjorde, att svensken fick namn om sig för den storslagenhet, som man väl sökt öfversätta på detta vis, de egenskaperna — jag vet icke, om de möjligen kunna finnas slumrande; men i dagen hafva de icke trädt på ett par mansåldrar, och jag tror icke, att man behöfver frammana vålnader från gångna tider för att med dem skrämja ett slägte, så storsinnadt, så modigt, så tappert, som norrmännen.

Man talar vidare om våra "övergreb". Jag har, likasom ett par föregående talare sökt klargöra för mig, hvori dessa skulle bestå, jag har lika litet som de lyckats. När man hör talas om, hvad norrmännen sjelfva såsom sådana övergreb uppfatta, är det ofta så starkt färgadt, att man kanske icke riktigt igenkänner de faktiska förhållanden, som bakom måluingen dölja sig. Och jag har verkligen måst både en och annan gång fråga mig, om man icke här med fullt fog må kunna citera den bekante tysktalande furstens spösmål, när man uppmålade för honom hans gjorda dater: "haben wir denn wirklich das alles gethan"? Jag tror, att vi med fullt fog, om också ej alltid med fullt lugna känslor kunna svara, att vi *icke* äro skyldiga till alla de dater, som man tillskrifver oss, vi äro *icke* skyldiga till alla de "övergreb", om hvilka man talar. Men om något "övergreb" skulle hafva varit i fråga — och när två folk skola lefva sig in med hvarandra, är det ju icke möjligt, att icke tillfällen skola gifvas, då olika uppfattningar inom folken skola bryta sig mot hvarandra — om vid sådana tillfällen en ömtålig själfkänsla dragit den slutsatsen, att det vore fråga om "övergreb" — skulle då icke det talet *nu* böra förstummas, när man från Sverige fått sig erbjuden full "likställighet"?

Se vi efter verkningarna af denna förpestande "pagt", så skulle vi väl vänta att få se en taffla af nöd, elände och de allra svåraste härjningar inom det folk, som under snart 80 år varit utsatt för en sådan landsolycka. Vi bedja ännu i våra kyrkoböner, att Gud måtte bevara oss för "pest, hunger och dyr tid": pesten uppfattas ännu i dag såsom ett bland de svåraste straffmedel, en gudomlig försyn kan använda mot ett folk. Liknar man nu ett statsrättsligt förhållande vid en pest, måste man deraf draga den slutsats, att detta statsrättsliga förhållande måste hafva frambragt de svåraste och mest förhärjande verkningar inom det folk, som deraf hemsökts. Om vi då rigta blicken öfver Kölen, hvad se vi? En under snart åttio års tid åtnjutten frid och god rolighet, en ökad utveckling, ett mångdubbladt välstånd — en höjd ståndpunkt i alla afseenden. Jag vågar fråga: vitsorda dessa förhållanden talet om en "pagt", som skulle vara värd att hata och förbanna? Men kan jag icke tveka om det svar, som härpå gifves, bör jag också vara berättigad att fråga: hvarför då löpa till storms mot den union, under hvars hägn så stora, så många och så ovärderliga fördelar kommit de båda förenade länderna till del?

*Ifrågasatta
ändringar i
riksakten m. m.
(Forts.)*

*Ifrågasatta
ändringar i
riksakten m. m.
(Forts.)*

Det finnes emellertid några ord i de rader af ingressen till 1815 års riksakt, som jag för en stund sedan uppläste, hvilka kanske kunna i viss mån gifva en antydau om anledningen till de starka ord, hvilka man mot unionen uttalat i vårt broderland. Der står nemligen: "ett genom Försyneus mäktiga bistånd knutet föreningsband mellan Skandinaviens begge folk — *till stöd för deras gemensamma troner*". När jag efter många år ånyo uppslog och genomläste 1815 års riksakt, samt kom till denna sats: "till stöd för deras gemensamma troner", en sats, hvars tillvaro jag verkligen förgätit, måste jag säga mig, att *här* vore väl den punkt i föreningsakten mellan de båda länderna, som kunde förklara mycket af den häftighet, med hvilken man upprest sig mot densamma. Man kan tänka sig, hvad beträffar de kraf på sjelfständighet, som ett kärnfriskt och kraftigt folk så naturligt måste känna, att ett folk, som på det sätt i alla afseenden tillväxt, som det norska, icke i det rätta ögonblicket finner den rätta gränsen för sitt framstormande. Man kan tänka sig, att det finner sig hejdadt af ett konstitutionellt förhållande och att det därför uppfattar detta såsom ett hinder för dess fria utveckling och för dess fulla sjelfständighet; man kan under dessa förutsättningar förstå, att det i detta afseende gått till storms mot den monarkiska styrelseformen. Att så just i Norge varit och är fallet, hafva vi ju af många företeelser kunnat finna. Men jag frågar dock: är det verkligen *det norska folket*, som hyser denna uppfattning? Jag tror det *icke*. Man har ju sett rätt detaljerade utredningar i fråga om de valmän som skulle stödja det norska stortingets olika partier, och man har funnit, att det är de valberättigades halva antal, som står emot deras andra hälft. När dertill kommer, att vid det stortingsval, som sist företogs, frågan om unionens och tronens bestånd aldrig hvarken uppsattes eller uppfattades såsom en programpunkt, så torde man ega så mycket mera fog för sin förhoppning, att det i detta fall må vara blott en mindre skara, som rycker fram på den ödesdigra väg, jag antydt, och som icke får anses i sin unionsfiendtliga uppfattning representera hela det norska folket.

Unionen stiftades för all framtid. Min öfvertygelse är, att, så länge de båda skandinaviska folken vilja ega en framtid och vilja värna om den, böra de också fortfarande ega och värna om sin union. Under dessa sista dagar hafva våra öron nåtts af två röster, en östan ifrån och en ifrån vester. Den man, som i sitt fosterland gemenligen kallas "the grand old man", har nyligen i ett yttrande i det engelska parlamentet förklarar, att han egnat mycken uppmärksamhet åt den unionella frågan i Sverige och Norge och att han vore förvissad derom, att, om blott det sunda förnuftet får råda, unionen kommer att upprätthållas samt vardas allt starkare och starkare till välsignelse för kommande generationer. Rösten österifrån kommer från den bekanta ryska tidningen "Novosti". som har meddelat en redogörelse för den svensk-norska unionskonflikten, och som i anledning af denna säger: "För Ryssland har denna tvist en påtaglig betydelse, i det att, i händelse af krig, det för oss är fördelaktigare att hafva att göra med *två skilda* riken än med *ett förenadt*." Jag frågar: *kunna dessa röster missförstås?*

Unionen, mina herrar, ingår i det arf, vi hafva mottagit från våra

fäder, ett arf — om jag så får uttrycka mig — af fideikommissnatur, ett arf, som icke får förslösas, förskingras eller förminsas, utan som tvärtom bör förökadt och förbättradt af oss öfverlätas å våra efterkommande. Fosterlandskärleken i Sverige likasom fosterlandskärleken i Norge var 1814 med om att grunda unionen. Min lifliga öfvertygelse, mitt varma hopp är, att fosterlandskärleken i Sverige likasom och fosterlandskärleken i Norge skola en gång förena sig om att göra denna union *fastare*. Nu för ögonblicket är visserligen icke stunden inne att se detta hopp förverkligadt — jag instämmer med utskottet i dess härom afgifna yttrande. Men vi må då vänta. Under vår väntans tid må vi dock vara fast beslutne, att, om vi än derunder icke skola kunna förbättra unionen, den dock åtminstone icke får försämras och framför allt *icke upplösas!*

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Ölander: Jag har icke velat underlåta att yttra min mening i denna fråga, icke så mycket därför, att den kan göra något synnerligt intryck på kammaren, utan i främsta rummet därför att jag icke vill undanhålla den mina valmän.

Det är dock ett underligt språk, som kommer till oss öfver den norska gränsen från broderlandet i vester. Der talas om tyranni, magtmissbruk och öfvergrepp. Der utslungas hotelser, som skorra något obehagligt i den svenske broderns öra. Och der har — för att hålla oss endast till den sak, som nu föreligger — gjorts framställning om ett eget konsulatväsen för Norge. Hvad säger jag? framställning! Ja, om det varit en framställning till Sverige, huruvida Sverige skulle vilja göra en sådan ändring i det mellan de båda rikena upprättade unionskontraktet, att hvardera riket erhöle sitt eget konsulatväsen, så vore ju derom mindre att säga. Denna framställning kräfde ett svar af den svenska statsmyndigheten, det vill med andra ord säga den andra kontrahenten i unionskontraktet. Huru detta svar skulle komma att utfalla, det är nu och här icke rätta tiden eller stället att förutsäga. Det kunde ju ha kommit att öfverensstämma med hans excellens utrikesministerns uttalande till statsrådsprotokollet den 14 januari detta år. Det kunde ju också ha blifvit ett annat, allt beroende på, till hvilken uppfattning en blifvande utredning kunnat leda. Men, mine herrar, Sverige har aldrig blifvit tillfrågadt. Den ene kontrahenten har, med förbiseende af den andra, tagit frågan i sin egen hand. Med någon häpnad läsa vi det norska stortingets beslut af den 1 mars och den 10 juni förlidet år. Med förvåning fråga vi, om vi icke få vara med om ändring i vårt eget unionskontrakt. Nej, oss är endast förbehållen den tvetydiga äran att hjälpa till vid afvecklingen, men sjelfva hufvudfrågan: eget konsulatväsen eller ej — den få vi taga, såsom Norge behagar bestämma densamma. I sanning, detta är för svenska rättsbegrepp och säkerligen äfven för allmänna rättsbegrepp ofattligt. "Detta spörsmål", säger Norges storting, är ett utslutande norskt spörsmål, som blifver att behandla och afgöra af utslutande norska statsmyndigheter". Norge glömmar då unionskontraktet och glömmar, att dess sjelfständighet är grundad endast på detta. Ty

*Ifrågasatta
ändringar i
riksakten n. m.
(Forts.)*

*Ifrågasatta
ändringar i
riksakten m. m.
(Forts).*

funnes ej unionskontraktet, så funnes ej heller något sjelfständigt Norge. Unionskontraktet är dess lifstråd, och ändock har Norge mod nog att slita i den tråden, obekymradt om den brister och dess sjelfständighet går förlorad med den. Det är därför den svenske broderns uppgift att med lugn och sans och återhållsamhet afvända denna för båda rikena gemensamma fara. Men till tack härfor utslungas mot oss från Norge förnärmelser af alla slag, förebräelser och beskyllningar, såsom jag nyss nämnde, för tyranni, magtmissbruk och öfvergrepp. Hvad är meningen dermed? Hvilket tyranni ha vi utöfvat? Hvilket magtmissbruk har egt rum från Sveriges sida? Hvilket öfvergrepp ha vi begått? Var det tyranni, då Sverige, sedan Norge öfverlemnats till den svenske Konungen och derefter försökte att med våld hindra verkställandet af denna i laga ordning beslutade och af magterna garanterade afträdelse, var det tyranni att Sverige då i en situation, som faktiskt och juridiskt gaf Sverige rätt och magt att bestämma villkoren, likväl sjelfvilligt medgaf åt Norge en sjelfständighet, som det förut ej egde? Var konventionen i Moss ett uttryck af tyranni? Var sedermera godkännandet af det dokument, som man kallar Norges grundlag, men som äfven är det mellan Sverige och Norge upprättade unionskontrakt och som till på köpet i hufvudsakliga delar är en afskrift af den konstitution, som Norge sjelft i sin sjelftagna egenskap af ett eget från Sverige skildt rike antog i riksförsamlingen i Eidsvold, var detta godkännande säger jag — visserligen med de förändringar som voro nödvändiga för föreningen med Sverige, men med bibehållande af alla de för ett sjelfständigt rike erforderliga betingelser i öfrigt, en yttring af magtmissbruk? Är det ett magtmissbruk, att Sverige fordrar, att detta frivilligt ingångna och af båda kontrahenterna undertecknade kontrakt obrottsligen efterlefves? Och är det att räkna till öfvergrepp, att Sverige till Norges fördel gjort eftergift på eftergift i sina på detta kontrakt grundade rättigheter? Norge har fordrat, och Sverige har gifvit vika, städse gifvit vika: 1835 i fråga om sammansättningen af utrikeskonseljen, 1836 i fråga om sättet för tillsättandet af konsuler, 1844 (vill jag minnas) i etiketts-frågan, vidare i ståthållarefrågan, vidare i flaggfrågan etc. Eftergift på eftergift. Har Norge glömt dessa eftergifter, till hvilka det ej hade någon rättighet, men som det mottagit på ett sätt, som låter oss ana, att det ansåg dem endast vara gärder af rättvisa, om icke till och med godtgörande af begångna orättvisor? Och slutligen är det ett bevis på "storsvenskens öfvermod", att vi nu ånyo uträckt handen, beredde att köpa endragt och frid med nya eftergifter? Huru har denna hand blifvit mottagen? Hvilket svar fick detta tillmötesgående? Jo, mine herrar, man svarade oss med antagande af den Lövlandska dagordningen. Hittills hafva vi tigit. Men nu skola vi tala och säga så kort och tydligt, att det ej kan missförstås: att — och derom råder, tror jag, endast enighet bland oss — hvad vi än må eftergifva, men Sveriges rätt att deltaga i bestämmandet af ändringar i frågor, som afse båda rikena gemensamt, den rätten vill *ingen* svensk man eftergifva; och hvilket tillmötesgående än må kunna ske inom unionens ram, men hvarje tummande på länkarne i den kedja, som sammanhåller sjelfva unionen och som en gång bundit de båda

folken samman till en enhet utåt, kunna vi ej medgifva. Alla spetsfundigheter, som gå ut på att försöka visa Norges rätt att härvidlag handla på egen hand, måste vi afvisa. Ty vi veta, och Norge vet det — och om det icke vet det, kunna alla rättslärd lära dem det — att sådant skulle vara stridande mot unionskontraktets anda och mening. Rätten och rättvisan äro på vår sida. I medvetandet deraf se vi tryggt framtiden an, och öfvertygade som vi äro, att Norges konung vet att han också är Sveriges, kunna vi förtroendefullt lägga vårt och Sveriges och unionens öde i hans hand.

Detta är *min* mening.

Herr Nyström: Först några ord om konstitutionsutskottets ställning till denna fråga.

En ärad talare i kammaren har emot utskottet rigtat den för öfrigt redan bemötta anmärkningen, att dess verk skulle varit så knapphändigt. Anklagelsen är fullt riktig, men jag tror dock icke att Riksdagen skall gå till rätta med sitt konstitutionsutskott denna gång för dess återhållsamhet, ty hvad hade väl utskottet att göra? Trou I, mine herrar, att det varit riktigare, om utskottet hade bemödat sig att uppföra hela den stora byggnaden af ett tilltänkt nytt unionsfördrag och sedan framkommit med detta inför Riksdagen? Der rörde sig verkligen inom utskottet stolta drömmar i den vägen, men man fann bäst att afstå, ty man insåg vid närmare pröfning, att icke voro just tidsomständigheterna gynsamma för att på detta sätt gripa framtiden i embetet och framställa ett dylikt förslag, utan snarare kunde man i dessa finna en *varnande* maning till återhållsamhet, och så inskränkte man sig till det generella anförande, som nu föreligger och med hvilket jag verkligen tror att Riksdagen är mest belåten.

Men om också konstitutionsutskottet ansett sig böra handla på det sättet, med en betydlig återhållsamhet och sparsamhet i uttrycken, är det därför ej sagdt att Riksdagen, eller Första Kammaren, som nu har att pröfva denna fråga, bör förfara på samma sätt. Den tystnad och tillbakadragenhet, som Riksdagen har iakttagit föregående år, har efter min mening varit fullt välbetänkt och ländt vårt land till båtnad samt varit till fördel för vår ställning till unionsfrågan.

Men tiga har sin tid och tala har sin, och nu är ögonblicket inne att tala, ej med otympliga hotelser, utan med sans och måtta, såsom det höfves ett folk med gammal politisk bildning, men med fasthet och bestämdhet. Och detta af två skäl. Af aktning för den allmänna meningen, som öfver hela Sverige frågar: "hvarför talar icke Riksdagen, hvarför få vi ej från Riksdagen den nödvändiga ledningen för vårt omdöme, hvilken vi behöfva i denna lifsfråga?"

Vidare af ett annat, nästan lika viktigt skäl, nemligen att en fortsatt och ännu längre drifven förtegenhet skulle än ytterligare, än hvad som redan skett, vilseleda norrmännen i deras uppfattning om den närvarande ställningen, nogare sagdt, i deras upplattning om gränserna för den svenska eftergifvenheten. I detta fall har kanske förtegenheten gått för långt. Så mycket mera skäl att nu tala för att förekomma ytterligare missförstånd i den vägen.

*Ifrågasatta
ändringar i
riksakten m. m.
(Forts.)*

*Ifrågasatta
ändringar i
riksakten m. m.
(Forts.)*

Jag anser för min del, att två satser nu böra uttalas. Motivering och utveckling finner jag vid detta tillfälle öfverflödigt att gifva; likaså öfverflödigt att till bemötande upptaga hvad som yttrats af en högt ärad talare, den andre i ordningen i denna fråga.

Den första satsen lyder: *under inga vilkor släppa vi unionen*, som jag för min del anser vara för vårt land såväl som för broderlandet en lifsfråga.

Den andra satsen lyder sålunda — den har i sjelfva verket redan förut framställts, men jag vill å nyo upptaga den: *inga ridare eftergifter, ingen ändring i status quo utan en fullständig revision af unionsfördraget*.

Med en sådan revision skulle då menas en handling, som i en ny riksakt sammanförde alla de unionsbestämmelser, hvilka nu finnas spridda dels i den nuvarande riksakten, dels i Norges grundlag och dels äfven i någon mån i vår egen grundlag. Sker ej detta, sker icke denna sammanförning, denna fullständiga revision, om hvilken man ännu har rätt att hoppas att den under andra tider och stämningar skulle kunna komma till stånd genom fritt aftal de båda folken emellan, sker den ej, utan blott en partiel revision, exempelvis rörande utrikesministers- eller konsulatfrågan, ja, då mine herrar, är föga vunnet. Ty då förblifver det missförhållandet, att unionella bestämmelser kvarstå i de särskilda ländernas grundlagar, och dessa länder anse sig alltså hafva rätt och fog att på egen hand, hvar i sin stad, ändra eller afskaffa dessa bestämmelser, såsom också redan skett. Och om så skall förblifva, att hvar och en på sitt håll och på egen hand ändrar bestämmelserna, därför att de, ehuru unionella, stå i det ena eller andra rikets grundlagar, då skola ock slitningarna utan återvändo upprepas, och tvedräkten förblifver. Men skulle så ske, att ett nytt och fullständigt unionsfördrag kommer till stånd, då kan man hoppas att de båda folken skola återfinna sitt rätta sinne och i en nyupprättad och luttrad endragt gå ljusare öden till mötes.

Friherre Leijonhufvud, Broder Abraham: Efter timmars debatt är ämnet visserligen uttömdt, men jag har ej velat låta denna diskussion förgå utan att åtminstone säga några ord till protokollet, så mycket hellre som min uppfattning ej helt och hållet öfverensstämmer med snart sagdt någon af de föregående talarnes, äfven om jag i ofantligt mycket skulle vilja gifva dem rätt. Först och främst vill jag framhålla, att i en fråga af denna internationella beskaffenhet är det icke tillräckligt att hålla sig till den juridiska och historiska utvecklingen samt dess synpunkter, ehuru jag är mycket tacksam mot de herrar, som dermed befattat sig och lemnat oss synnerligen värdefulla uppgifter i det hänseendet, om ock å andra sidan jag måste framhålla, hurusom en stor mängd människor i såväl Sverige som Norge äro ur stånd att till deras fulla värde uppskatta desamma. Deras logik är nog riktig, men, mine herrar, människorna äro ej logiska, åtminstone ej längre än såvidt logiken stämmer öfverens med deras egna intressen.

Så är äfven förhållandet med norrmännen och svenskarne. Hvert-

dera folket har betraktat dessa unionskontrakt från sin egen synpunkt, och följden har blifvit olika föreställningar och begrepp om deras betydelse, och dessa hafva så inrotat sig, att ingen må tro på möjligheten, att vi skulle kunna öfvertyga hvarandra om att hvar och en af oss har rätten på sin sida. Naturligtvis har jag den åsigten, att vår uppfattning är den rätta, och norrmännen äro i den mening, att deras är den rätta. Men, mine herrar, detta är en process, som ej leder till målet.

Det finnes andra synpunkter, som jag tror äro riktigare i en fråga som denna. Hvilka äro fördelarne i praktiskt hänseende om vi samsas och förlikas, och hvilka äro i motsatt fall olägenheterna? Detta är en viktigare fråga att afgöra, då det gäller unionella förhandlingar.

Det är ej att undra på — jag vill nu till en viss grad taga norrmännen i försvar — om detta lifskraftiga folk, som arbetat sig upp så som det gjort med en expansion, sådan man ofta finner hos nationer som nyss vaknat upp från en lång tids lägervall, finner sig besväradt af kontrakt, som uppgjordes för 78 år sedan. Om det deruti skulle i ett eller annat afseende önska en förändring, oafsedt nu den särskilda nationalkänsla och geist som utmärker detta folk, få vi ej förvåna oss deröfver eller klandra dem därför, äfven om vi icke kunna gå in på alla deras anspråk. Man säger, att vi oupphörligt gifvit efter, och att detta från vår sida varit en alldeles onödig svaghet. Men, mine herrar, jag kan verkligen icke se hvad Sverige förlorat på att konungen afstod från rättigheten att utnämna vicekonung i Norge. Han var ju redan faktiskt försvunnen långt innan han lagligen aflystes! På samma sätt med riksståthållaren. Hvad förlorade vi på det, eller *den man*, som i sådan egenskap skulle vistas i Norge och hafva otrefligt der? Ej heller kan jag finna något för Sverige ned-sättande deruti att en eller två norrmän tillåtas deltaga uti föredragningen af utrikesärendena. Det synes mig hafva varit en mycket billig begäran från deras sida. Men, om jag nu medgifver detta, så följer deraf icke, att jag vill medgifva allt, som kan komma i fråga. Jag går sålunda ej in på, att hvad som alldeles klart och tydligt berör Sveriges rätt och intresse, så som nu denna konsulatfråga, får afgöras på annan än fullt laglig väg i samråd mellan båda folken. Jag vill, att hvad Riksdagen går in på måste afse blott i fullt laglig ordning gjorda ändringar, och framför allt, att man ej uppställer det opraktiska anspråket, att om ej en fullständig revision af unionsfördraget kan ske på en gång, så bort med alltsammans!

Låt oss komma i håg vår härordning, hvarmed vi ju fiugo hålla på i 30 år utan att komma till något resultat. Jag var ej bland dem, som minst yrkade på en hel organisation på en gång — men det gick ej! och i den frågan voro vi dock hänvisade ensamt till oss sjelfva. Huru mycket svårare då, när der gäller att fatta beslut i frågor som gälla två folk, två representantförsamlingar? Derfor böra vi vara med om sådana billiga fordringar, de der möjligen kunna leda till sänja och frid mellan folken. Derfor kan jag ej annat än gilla den uppfattning, som gjort sig gällande inom regeringen, med hvilken jag i denna fråga står på alldeles samma ståndpunkt, och det är hufvud-

*Ifrågasatta
ändringar i
riksakten m. m.
(Förts.)*

*Ifrågasatta
ändringar i
riksakten m. m.*
(Forts.)

sakligen därför jag begärt ordet för att tacka utrikesministern för hans yttrande i frågan och för den väg han anvisat och hvilken jag för min del anser vara den enda rätta. Jag vill ock framhålla, att moderation från vår sida icke är detsamma som svaghet -- det är långt från prat och till sak. Hittills har det blott gällt stora ord (norska riksriätten var uteslutande en norsk affär). Skulle man deremot tillgripa sådana åtgärder, som verkligen gå Sverige för när med handlingar, då blir det äfven vår sak att svara med handling, och jag skall då ej blifva den siste att vara med derom.

Jag har blott velat uttala dessa få ord och har ingenting emot utskottets hemställan.

Herr Säve: Den dagordning, det norska stortinget den 17 mars beslöt angående formen för konsulatväsendets behandling, förtjenar utan all fråga från svensk sida ett svar, och det synes mig, som om statsutskottet i sitt utlåtande öfver 3:dje hufvudtiteln afgifvit ett sådant af den beskaffenhet, att båda kamrarne borde kunna mangrant instämma deri. Men den unionella frågan föreligger i dag för Riksdagen äfven i en annan form, nemligen i herr Ljungmans motion angående ändringar af vissa paragrafer af riksakten. Konstitutionsutskottet har afstyrkt denna motion utan att angifva något annat skäl för sitt afstyrkande än sin åsigt, att något förslag till ändring af de för föreningen mellan Sverige och Norge gällande stadganden under nuvarande förhållanden icke bör från svenska Riksdagens sida framställas. Liksom utskottet tror äfven jag, att de nuvarande förhållandena icke lämpa sig för något som helst förslag från Riksdagens sida till ändringar i unionskontraktet. Men detta är i högsta grad sorgligt och nedslående. De skandivaviska folken äro i allmänhet ej obenägna att företaga lagförändringar till och med då de äro temligen obehöfliga, men är det *någon* lagförändring, som just nu är af tvingande nödvändighet, så är det på unionskontraktens område, som den bör göras. Visst är nemligen, att de nuvarande unionella stadgandena både till sin formella och materiella beskaffenhet äro föga egnade att utgöra en fast och trygg grundval för de två folkens fortsatta förening — om nemligen denna förening skall blifva sådan man ursprungligen tänkt sig den, en förening mächtig att värna de båda folkens yttre trygghet och inre lugnt fortgående utveckling. De fel, som vidlåda dessa stadgar, behöfver jag ej på detta rum framhålla; det är för mig för tillfället nog att fästa uppmärksamheten på den enda omständigheten blott, att unionskontraktet är så oklart bestämdt, att menings skilljaktighet kunnat uppstå till och med i Sverige — hvilket är rent af häpnadsväckande — om *hvar* detta kontrakt är att söka, om i riksakten allenast eller om i denna och Norges grundlag gemensamt.

Följderna af denna oklarhet hafva gifvit en sorglig bekräftelse på den gamla sanning, som en af riksdagstalarne under den märkliga debatten den 17 mars 1860 öfver de Dalman—Anckarsvärdska motionerna så riktigt formulerade: "Det är i politiken icke frasen, om än så väl lagd, utan det moget öfverlagda och klart bestämda ordet, uttaladt i omsorgsfullt uppgjorda fördrag, som binder, vinner och gifver styrka".

Ett omsorgsfullt uppgjort fördrag existerar ej här, men ett ord i unionsfrågan, bestämdt uttaladt af den svenska Riksdagen, har dock äfven det kraft att binda, vinna och gifva styrka. Och det ordet är — om ock i mildaste form — i denna kammare utsagdt under remissdebatten denna riksdag af herr Alin, då han framhöll, att de sväfvande unionella frågor, hvilka hans excellens utrikesministern i sitt bekanta yttrande till statsrådsprotokollet den 14 sistlidne januari berörde, ej kunde lösas genom likställighet blott i unionella rättigheter. Herr Alins tanke fattade jag så, som jag håller före, att hvar och en måste fatta den, att *frågan om Norges likställighet med Sverige i rättigheter måste ställas i det oupplösligaste samband med frågan om Norges likställighet med Sverige i förpligtelser.*

*Ifrågasatta
ändringar i
riksakten m. m.
(Forts.)*

Att bestämdt fasthålla detta, det är för oss alla, om vi vilja bevara unionen, en tvingande nödvändighet. Ty på de ensidiga eftergifternas ära bör det nu vara ett slut. Hvad har nemligen väl hittills vunnits med dessa eftergifter? Unionens sorgliga historia har klart visat oss det. Hvilka förhoppningar stälde man icke under åren, som närmast följde på 1814, på denna union, som syntes så naturlig ej blott därför, att den öfverensstämde med de båda folkens lifsintressen, utan äfven därför att den stod i den närmaste samklang med samtidens två stora politiska grundidéer, nationalitetssidan och konstitutionalismen, eller med andra ord med de europeiska folkens naturliga och berättigade fordringar både att få sammansluta sig i närmare föreningar, allt efter likhet i ursprung, språk, religion, politiska och materiella intressen, och att få ingå i dessa föreningar med en rent konstitutionel frihet, stadgad i grundlagsmessigt bestämda former. Framtiden syntes så ljus, och i alla delar af vårt vidsträckta land instämde man med hänförelse i den svenska skaldens ord:

“Så länge böljor som vulkaner kring oss sjuda,
som lejon ryta från vår strand,
skall dällden repa upp och klippan återljuda:
En kung, ett folk, ett land!”

Ja, så ljöd det i unionens morgonstund, i framtidsförhoppningarnas ljusa dager under reflexen från de förgångna årens blodiga strider och oerhörda uppoffringar, och nu i seklets seua aftonstund, nu kommer den norske skaldens svar från andra sidan fjellen:

“Den Pakt, som vi forpestes i,
den hader og forbander vi!”

Det säges, att nationalskaldernas sånger äro sanna uttryck för de känslor, som röra sig på djupet af folkens hjertan, men om så är, huru förfärligt skärande måste ej dissonansen ljuda mellan dessa båda strofer — den ena svensk, den andra norsk, den ena från seklets början, den andra från dess slut, den ena från de tider, då svenska vapen och en ädel furstes högsiuthet frigjorde Norge från en långvarig trälldom och återgafvo det full nationel sjelfständighet, den andra från våra dagar, sedan Norge under de framfarna 80 åren, tack vare föreningen med oss, fått åtnjuta en ständig fred och skörda frukterna

*Ifrågasatta
ändringar i
riksakten m. m.*
(Forts.)

af denna freds välsignelser med hänsyn till ökad andlig odling och förhöjd materiel förkofran!

Hade det med något fog kunnat sägas, att Sverige i något hänseende missbrukat sin ställning i unionen, hvartill det genom sin större styrka och sina historiska föregående väl skulle kunnat känna sig förstadt, hade denna dissonans kunnat vara förklarlig, men nu har ej Sverige missbrukat sin öfvermakt, och aldrig lära häfderna kunna uppvisa ett folk, som med större lojalitet än det svenska hållit sina förbindelser mot ett svagare förbundsfolk. Men hurudan har den lojalitet varit, som norrmännen iakttagit mot oss? Under det att de sjelfva städe framställt de mest pockande fordringar på nya eftergifter från vår sida, hafva de mot våra högst blygsamma anspråk på likhet i förpligtelser satt det mest härdnackade motstånd, och slutet på allt detta har blifvit, att föreningsbandet omsider är vordet så löst, att fara är för handen, att snart ingenting mera återstår af unionen, hvilken till sin grundtanke var en realunion, än en blott personalunion. Det är betecknande nog, att till och med förslag till förändringar af de unionella bestämmelserna, som äro så egnade att tillfredsställa norrmännens kraf på full likställighet i rättigheter, som dem herr Ljungman i sin motion framställt, icke kunna till norrmännen öfverbringas utan med risk, att de skola blifva afvisade ej blott med ovalja, utan till och med med skymf.

Ej underligt under sådana förhållanden, att mångfaldiga svenska män i alla delar af vårt land i den nuvarande unionen blott se vrångbilden af en union, och att flere till och med finnas, som i bedröfvelsen öfver de svåra misräkningarna och de grusade förhoppningarna ej längre anse, att unionen är förenlig med våra intressen och, hvad värre är, med vår ära. Och varen öfvertygade derom, att för hvarje ny eftergift, som Sverige nödgas göra, skall antalet af dessa män ökas! Men ingenting skall i högre grad än detta försvaga unionen, på hvilken vi måste hålla. Vore det så, att Norge låge der, hvarest våra förlorade Östersjöprovinser ligga, eller der hvarest Finland ligger, och att det vore skildt från oss genom Bottenhafvet, då skulle helt visst många af oss inom denna kammare utan grämlse se unionen brista. Men nu är det ej så. Sverige och Norge äro oåtskiljaktigt förenade inom samma halfö, och sjelfva naturnödvändigheten bjuder dem att stå tillsammans. Splittrade och sins emellan fiendtliga, skulle de vid kommande sammanstötningar mellan våra väldiga grannar förr eller senare krossas eller sönderstyckas, och en efterverld skulle vara lika oförmögen att på vår halfö upprätta en fri och enad skandinavisk nationalitet, som vår egen samtid är oförmögen att till ett enda helt sammanföra de spillror af vår skandinaviska ras, som blifvit kringströdda på Finlands kuster, Estlands öar och Nordamerikas prärier. Nej, "de båda tvillingarna ur samma Asahem", som Tegnér en gång kallade oss, måste med eller mot sin vilja hålla tillsammans, så framt de ej skola förintas. Men deras förening får ej blifva lösare än den nu är, och detta borde väl kunna stå i Sveriges magt att hindra. Och föreningen får ej heller längre hafva karakteren af den mellan två bältespännare, som, hopgörldade inom samma bälte, pröfva hvar-

andras förmåga att tåla kallt stål. Ty Sverige har redan visat världen sin förmåga i detta hänseende i 70 år, och många tecken tyda derpå, att denna dess förmåga nu blifvit ansträngd till dess yttersta gräns.

Herr talman! I förhoppning att det snart måtte blifva ett slut på de ensidiga eftergifterna, och att ingen af de nuvarande unionsbestämmelserna måtte rubbas utan i förening med en fullständig revision af hela unionskontraktet, förordar jag afslag på herr Ljungmans motion och bifall till utskottets hemställan.

Herr Sandberg: Allt ifrån min ungdoms dagar har jag med sorg och grämlse sett den ena eftergiften efter den andra göras för anspråken från Norge. Hvarje eftergift har följts af nya anspråk, ännu mera närgångna än de föregående. Dessa eftergifter hafva i allmänhet blifvit gjorda utan svenska Riksdagens hörande och till och med någon gång i strid mot Riksdagens bestämdt uttalade åsigt. Detta måste hafva ett slut, såvida icke svenska regeringens, svenska Riksdagens, svenska folkets ära, värdighet och intressen fortfarande skola nedsättas och kränkas. Vi måste tydligt och klart, så att ingen tvekan, ingen misstyding kan ega rum, uttala, att vi äro fast beslutne att på *alla* sätt och med *alla* medel, som stå oss till buds, värna om vår ära och våra rättigheter, och att den tid, då ensidiga eftergifter från svensk sida kunde sättas i fråga, är oåterkalleligen förbi.

Huru ett sådant beslut skall formuleras, derom vågar jag icke uttala mig, utan öfverlemnar det åt dem, hvilka i dylika värf äro mera förtarna än jag, men att ett dylikt beslut måste fattas, såvida det ej inför all världen skall blifva en skam att vara svensk — det är min innersta öfvertygelse.

Herr Bennich: Då det artar sig till att blifva en öppen omröstning, vill jag icke heller dölja min mening, utan uttala den så enkelt och klart som möjligt.

Jag ber att få till en början gifva till känna, att jag, som under en förfluten tid varit i tillfälle att göra mycket nära bekantskap med ganska många af det norska folket, är af den bestämda öfvertygelsen, att de yttringar och de beslut, som hos norska stortinget under senare tider gjort sig gällande, ingalunda utgöra uttryck för det norska folkets innersta mening och känslor; tvärtom, det är ett arbetsamt, redbart och dugligt folk, som hyser mycket varma känslor för Sverige; men det finnes en liten grupp af agitatorer, som på senare tider tillvällat sig magten i stortinget, och det är denna grupp, som i norska folkets namn missbrukar dess rätt och uppträder fiendtligt mot Sverige. Det är ett sådant missbruk, mot hvilket vi, en hvar i sin stad, må på det allvarligaste protestera, men ej med stora ord, ej med invektiv af den art vi fått emottaga ifrån det norska stortingets venster, men med en fast och allvarlig hållning, hvilken gifver klart till känna för Norges folk och för Sveriges folk, att svenska Riksdagen icke vill tillmötesgå oberättigade anspråk på eftergifter och allra minst i en fråga, hvilken såsom konsulatfrågan upprört sinnena och ingalunda är en verklig intressefråga, utan tillgripits blott såsom ett agitationsmedel.

*Ifrågasatta
ändringar i
riksakten m. m.
(Forts)*

*Ifrågasatta
ändringar i
riksakten m. m.*
(Forts.)

Jag hemställer om bifall till konstitutionsutskottets förslag och vill på samma gång förklara, att jag helt och hållet instämmer i den motivering, som statsutskottet framställt i sitt utlåtande angående tredje hufvudtiteln.

Friherre Åkerhielm, Gustaf: Jag hade icke tänkt deltaga i den öfverläggning, som uppkommit med anledning af konstitutionsutskottets nu föreliggande betänkande. Skälet dertill är det, att jag delar deras mening, hvilka hålla före, att något annat eller mera, utöfver hvad konstitutionsutskottet yttrat för att motivera sitt afslag å herr Ljungmans motioner, icke behöfver tilläggas. Jag finner konstitutionsutskottets hemställan: "då, enligt utskottets åsigt, under nuvarande förhållanden icke något förslag till ändring af de för föreningen mellan Sverige och Norge gällande stadganden bör från svenska Riksdagens sida framställas, hemställer utskottet" etc. säga just hvad i detta ögonblick är på sin plats, och jag har icke att dertill lägga något enda ord. Man kan ju möjligen tänka sig, att *de* kunna finnas, som ej anse detta vara tillräckligt besked, men om då dertill lägges det faktum, att medkammaren i dag med 184 röster mot 38 beslutat godkänna det förslag till utlåtande, som från statsutskottet inkommit angående tredje hufvudtiteln, torde detta faktum vara alldeles till fyllest såsom besked för dem som vederbör.

Med anledning deraf yrkar jag för min del endast bifall till konstitutionsutskottets nu föredragna utlåtande.

På hemställan af herr talmannen uppsköts den fortsatta behandlingen af förevarande utlåtande till aftonsammanträdet.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Jundeberg* under tio dagar från och med morgondagen.

Herr statsrådet *Groll* aflemnade Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående dödande af inteckningar i Norbergs jernväg.

Kammaren åtskildes kl. 2.55 e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.